

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

INGA STEPONAVIČIENĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

NEFORMALIOJO UGDYMO PASLAUGŲ BENDRAKŪRA

Darbo vadovas (-ė): dr. Milda Damkuvienė

Šiauliai, 2022

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Inga Steponavičienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Vadybos magistrantūros studijų programa <i>Master's degree study program</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūra <i>Co-creation in Non-Formal Education Services</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Inga Steponavičienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

**Embargo laikotarpis
*Embargo Period***

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

- _____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).
- Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY.....	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	6
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	7
ĮVADAS.....	8
1. NEFORMALIOJO UGDYMO PASLAUGŲ BENDRAKŪROS KONCEPTUALUS PAGRINDIMAS.....	10
1.1. Teorinė bendrakūros samprata neformaliojo ugdymo kontekste	10
1.1.1. Bendrakūros koncepcija.....	10
1.1.2. Neformaliojo ugdymo samprata ir teisinis reglamentavimas	11
1.2. Bendrakūros koncepcinis modelis.....	14
1.2.1. Bendrakūrą įgalinančios sąlygos.....	14
1.2.2. Bendrakūros procesas	14
1.2.3. Bendrakūros trukdžiai	17
1.2.4. Bendrakūros poveikis.....	18
2. NEFORMALIOJO UGDYMO ORGANIZACIJŲ BENDRAKŪROS TYRIMO METODOLOGIJA.....	20
2.1. Tyrimo metodai	20
2.2. Tyrimo organizavimas ir etika	22
3. NEFORMALIOJO UGDYMO PASLAUGŲ BENDRAKŪROS TYRIMO REZULTATAI..	23
3.1. Neformaliojo ugdymo situacija Lietuvoje.....	23
3.2. Ekspertų interviu rezultatų analizė	25
3.3. Anketinės apklausos rezultatų analizė.....	27
IŠVADOS	35
REKOMENDACIJOS	36
LITERATŪRA.....	37
PRIEDAI.....	40

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūra. **Tyrimo tikslas:** identifikuoti neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūrą įgalinančius veiksniai. **Uždaviniai:** apžvelgti teorinę bendrakūros koncepto esmę; Identifikuoti bendrakūros proceso elementus, bendrakūrą įgalinančias sąlygas ir trukdžius nustatyti mokslinėje literatūroje aptariamą bendrakūros poveikį. Įvertinti bendrakūros situaciją (dabar taikomas bendrakūrą įgalinančias priemones, patiriamas naudas ir trukdžius) Mažeikių miesto neformaliojo ugdymo organizacijų atveju. Siekiant užsibrėžto tikslo ir norint įgyvendinant uždavinius, darbe naudojami šie tyrimo **metodai:** mokslinės literatūros analizė, dokumentų ir teisinės bazės analizė, kokybinis tyrimas – interviu, kiekybinis tyrimas – anketinė apklausa. Pirmoje magistrinio darbo dalyje analizuojama neformaliojo ugdymo organizacijų bendrakūros samprata, teisinis reguliavimas, teoriniai aspektai. Nustatyta, kad Bendrakūra – visų ugdymo rezultatais suinteresuotų asmenų dalyvavimu ir įsitraukimu paremta bendradarbiavimo forma, kuriai būdingas naujų žinių kūrimas, didesnės visuminės vertės generavimas. Švietimo kontekste bendrakūra apima šias naudas: daro poveikį psichosocialinei mokymosi aplinkai, motyvacijai ir metakognicijai bei švietimo paslaugų kokybei, šalys geriau supranta viena kitos požiūrį į švietimą, skatina pozityvesnę, labiau įtraukiančią ir demokratiškesnę mokymosi aplinką, didina vidinę motyvaciją ir švietimo kokybę. Antroje magistrinio darbo dalyje pristatoma kokybinio tyrimo metodologija, pagrindžiama tyrimo atlikimo logika bei pasirinkti metodai, interpretuojami ir apibendrinami gauti rezultatai. Trečioje magistrinio darbo dalyje pateikiami neformaliojo ugdymo organizacijų bendrakūros tyrimo rezultatai. Atlikus ekspertų interviu, nustatyta, kad vaikų įsitraukimas į neformaliojo ugdymo veiklų planavimą, mikroklimato kūrimą vykdomas pastebėjimų, pasiūlymų forma. Pastebėta, kad ekspertai pabrėžia asmeninių ir socialinių kompetencijų ugdymą, savirealizaciją kaip neformaliojo ugdymo bendrakūros naudas, o žmogiškųjų ir fizinių išteklių trūkumas, tarpinstitucinės komunikacijos stoka ir neigiami neformaliojo ugdymo užsiėmimų ypatumai yra pagrindiniai bendrakūros trukdžiai. Kalbant apie bendrakūros skatinimo priemones, pabrėžiamas tėvų įsitraukimo, viešo pripažinimo reikšmingumas, vaikų ir mokytojų sąveikos svarba. Atlikus anketinę apklausą, nustatyta, kad dauguma respondentų teikia siūlymus dėl užsiėmimų tobulinimo, į būrelių veiklą įsitraukia, atsinešdami savo priemonių. Išskiriama informacijos apie įsitraukimo į būrelių veiklą galimybes stoka ir laiko trūkumas. Geresni santykiai su kitais būrelių lankančiais mokiniais, geros emocijos, didesnis pasitikėjimas – tai aktyvaus įsitraukimo į bendrakūrą naudos. Kalbant apie skatinimo priemones, reikėtų išskirti asmeninę padėką, padėkos raštą, bendraamžių įvertinimą.

Raktiniai žodžiai: bendrakūra, neformalusis ugdymas, naudos, trukdžiai.

SUMMARY

The Master's thesis analyzes the co-creation in non - formal education services. The aim of the research is to identify the factors enabling the co-creation in non-formal education services. Objectives are to review the theoretical aspects of the concept of co-creation; to analyze the peculiarities of the ways, means, benefits and obstacles of the co-creation process; to determine the ways, means, benefits and obstacles of the co-creation process in the research on co-creation processes in non-formal education organizations in Mažeikiai. In order to achieve the aim, the following research methods are used: analysis of scientific literature, analysis of documents and legal acts, qualitative research – interview, quantitative research – questionnaire survey. The first part of the Master's thesis analyzes the concept of co-creation in non-formal education organizations, legal regulation, and theoretical aspects. Co-creation is a form of co-operation based on the participation and involvement of all stakeholders in learning outcomes, characterized by the creation of new knowledge and the generation of greater total value. In the context of education, co-creation includes the following benefits: impact on the psychosocial learning environment, motivation and metacognition and quality of education services, better understanding of each other's approaches to education, fostering a more positive, inclusive and democratic learning environment, increasing intrinsic motivation and quality of education. The second part of the Master's thesis presents the methodology of qualitative research, substantiates the logic of the research and the selected research methods. The third part of the master's thesis presents the results of the research on co-creation in non-formal education organizations. Expert interviews revealed that involvement of children in the planning of non-formal education activities and the creation of a microclimate is carried out in the form of observations and suggestions. The experts emphasized the development of personal and social competencies, self-realization as a benefit of non-formal education co-creation, and the lack of human and physical resources, lack of inter-institutional communication and negative features of non-formal education activities as the main obstacles to co-creation. With regard to measures to promote co-creation, the importance of parental involvement and public recognition, the importance of interaction between children and teachers are emphasized. According to the questionnaire survey, it was found that the majority of the respondents make suggestions for the improvement of the activities, they get involved in the activities of the groups by bringing their own tools. Lack of information about the opportunities to get involved in the activities of the groups and lack of time are highlighted. Better relationships with other students in the group, good emotions, and increased trust are the benefits of active participation in the activities. In terms of incentives, personal gratitude, a letter of thanks, and peer evaluation should be noted.

Key-words: co-creation, non-formal education, benefits, obstacles.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė.....	21
----------------	----

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Pasirenkamojo švietimo kategorijos	12
2 pav. Bendrakūros koncepcinis modelis	15
3 pav. Neformaliajame ugdyme dalyvaujančių mokinių dalis 2016 m. ir 2019 m.....	23
4 pav. Apklaustųjų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.)	28
5 pav. Apklaustųjų pasiskirstymas pagal būrelių lankymo dažnumą (proc.)	28
6 pav. Apklaustųjų lankomi būreliai (proc.).....	29
7 pav. Apklaustųjų įsitraukimo į veiklas lygis (proc.).....	30
8 pav. Apklaustųjų įsitraukimo formos (proc.).....	30
9 pav. Apklaustųjų įsitraukimo kliūtys (proc.)	31
10 pav. Apklaustųjų naudos (proc.).....	32
11 pav. Apklaustųjų skatinimo priemonės (proc.).....	33

IVADAS

Temos aktualumas

Nehierarchiniai santykiai, bendradarbiavimas rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę prie mokymosi proceso prisidėti įvairiomis priemonėmis (Kaminskienė ir kt., 2020). Jų įtraukimas į mokymo ir mokymosi planavimą prisideda prie švietimo kokybės gerinimo, nes atsižvelgiama į skirtingų suinteresuotųjų šalių perspektyvas, didinamas mokinių įsitraukimo jausmas (Cook-Sather ir kt., 2014). Bendrakūra skatina besimokančią bendruomenę: mokiniai labiau įsitraukia ir ugdo atsakomybę, empatiją personalui, jie jaučiasi gerbiami, mano, kad mokymasis yra autentiškesnis ir svarbesnis (Lubicz-Nawrocka, 2017). Bendrai kurdami mokytojai ir besimokantieji geriau supranta vieni kitų požiūrį į švietimą. Tai skatina pozityvesnę, labiau įtraukiančią ir demokratiškesnę mokymosi aplinką, didina vidinę motyvaciją ir švietimo kokybę (Könings ir kt., 2020).

Dėl augančio susidomėjimo mokymusi visą gyvenimą vis daugiau dėmesio skiriama neformaliajam ugdymui, kuris vis dažniau pripažįstamas visaverčiu formaliojo švietimo partneriu (Grabauskaitė – Jakimovska, 2014). Neformalusis švietimas Lietuvoje reglamentuojamas šiais dokumentais: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Valstybine švietimo 2013–2022 metų strategija, Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2006). Remiantis šiais teisės aktais, galima spręsti apie bendrakūros galimybes. Per pastaruosius metus tyrimų, nagrinėjančių bendrakūros procesus švietimo kontekste, skaičius augo (pvz., Cook-Sather ir kt., 2014; Healey ir kt., 2014), tačiau neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūra nėra plačiai nagrinėta.

Tyrimo objektas: neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūra.

Tyrimo tikslas. Identifikuoti neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūrą įgalinančius veiksnius.

Tyrimo tikslui įgyvendinti iškelti uždaviniai:

1. Apžvelgti teorinę bendrakūros koncepto esmę.
2. Identifikuoti bendrakūros proceso elementus, bendrakūrą įgalinančias sąlygas ir trukdžius nustatyti mokslinėje literatūroje aptariamą bendrakūros poveikį.
3. Įvertinti bendrakūros situaciją (dabar taikomas bendrakūrą įgalinančias priemones, patiriamas naudas ir trukdžius) Mažeikių miesto neformaliojo ugdymo organizacijų atveju.

Siekiant užsibrėžto tikslo ir norint įgyvendinant uždavinius, darbe naudojami šie tyrimo **metodai:**

Mokslinės literatūros analizė – atskleidžiama bendrakūros samprata ir neformaliojo ugdymo situacija Lietuvos švietimo sistemoje. Dokumentų ir teisinės bazės analizė – apžvelgiamas nagrinėjamos problemos reglamentavimas. Kokybinis tyrimas – ekspertų interviu ir kiekybinis tyrimas – mokinių anketinė apklausa.

Tyrimo imtis ir organizavimas.

Atliktas kokybinis tyrimas – interviu su 8 Mažeikių rajono neformaliojo ugdymo ekspertais.

Atliktas kiekybinis tyrimas – anketinė apklausa, kurioje dalyvavo Mažeikių „Ventos“ progimnazijos mokiniai. Gautas 48 tinkamai užpildytos anketos. Vadinasi, anketinės apklausos išvados taikytinos ne visai mokinių populiacijai, o tik tai grupei, kuri dalyvavo tyrime. Daugiau nei pusę apklaustųjų –

58 proc. (n=28) sudarė 11-14 m. amžiaus mokiniai, o likę 42 proc. (n=20) respondentų priklausė 7-10 m. amžiaus grupei. Apklausoje dalyvavo 63 proc. (n=30) mergaičių ir 37 proc. (n=18) berniukų.

Tyrimo rezultatų mokslinis reikšmingumas. Naujos išvalgos apie neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūros proceso būdus, priemones, naudas ir trukdžius gali būti pritaikytos gerinant neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūros praktiką.

Darbo struktūra:

Pirmoje magistrinio darbo dalyje analizuojama neformaliojo ugdymo organizacijų bendrakūros samprata, teisinis reguliavimas, bendrakūros proceso, prielaidų, poveikio ir trukdžių teoriniai aspektai.

Antroje magistrinio darbo dalyje pristatoma kokybinio ir kiekybinio tyrimo metodologija, pagrindžiama tyrimo atlikimo logika, pasirinkti metodai bei naudoti tyrimo instrumentai.

Trečioje magistrinio darbo dalyje pateikiami neformaliojo ugdymo organizacijų bendrakūros tyrimo rezultatai.

1. NEFORMALIOJO UGDYMO PASLAUGŲ BENDRAKŪROS KONCEPTUALUS PAGRINDIMAS

1.1. Teorinė bendrakūros samprata neformaliojo ugdymo kontekste

1.1.1. Bendrakūros koncepcija

Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę prie mokymosi proceso prisidėti įvairiomis priemonėmis (Kaminskienė ir kt., 2020). Bovill (2019) tvirtina, kad per pastaruosius metus tyrimų, nagrinėjančių bendrakūros procesus švietimo kontekste, skaičius augo (pvz., Cook-Sather ir kt., 2014; Healey ir kt., 2014). Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje. Analizuojant bendrakūros galimybes aptariančią mokslinę literatūrą, stebima sąvokų įvairovė: bendradarbiavimas, partnerystė, mokiniai kaip partneriai, mokiniai kaip pokyčius skatinantys agentai, vertės kūrėjai – visos šios sąvokos naudojamos pakaitomis.

Švietimo kontekste bendrakūra apibrėžiama kaip glaudus mokinių ir mokytojų bendradarbiavimas, siekiant pagerinti mokymą bei mokymąsi, įsiklausant į besimokančiųjų perspektyvas ir aktyviai įtraukiant juos į ugdymo procesą (Bovill ir kt., 2016). „Macmillan“ žodyne teigiama, kad bendrakūra – tai būdas dirbti kartu, kai skirtingi žmonės kviečiami kartu gaminti produktą ar kurti paslaugą, kuri būtų jiems naudinga („Macmillan“ internetinis žodynas). Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (2017, p. 36) nurodo, jog „bendrakūra – tai ypatinga, visų ugdymo rezultatais dalyvavimu ir įsitraukimu paremta bendradarbiavimo forma, kuriai būdingas naujų žinių kūrimas, didesnės visuminės vertės generavimas“. Mokslinėje literatūroje bendrakūra apibrėžiama kaip „bendradarbiavimu paremtas abipusis procesas, kurio metu visi dalyviai turi galimybę vienodai prisidėti prie mokymo programos conceptualizavimo, sprendimų priėmimo, įgyvendinimo, tyrimo ar analizės“ (Cook-Sather ir kt., 2014, p. 6).

Kiti mokslininkai bendrakūrą laiko žinių pasisavinimo modelio faze (Leoste ir kt., 2019). Šis modelis aiškina žinių kūrimo praktikas, kurios veda į tam tikrais etapais vykstančią žinių transformaciją ir brandinimą: idėjos įsisavinimas; dalinimasis idėja; žinių bendrakūra; formalizavimas, kai idėja transformuojama taip, kad ja būtų galima dalintis plačiau; standartizavimas, kai sukuriama norma ar gairės, skatinančios platesnį sprendimo pritaikymą atitinkamame kontekste ar organizacijoje (Kaminskienė ir kt., 2020). Bovill ir kt. (2016), Cook-Sather ir kt. (2014), Lubicz-Nawrocka ir Simoni (2018) bendrakūrą sieja su mokinių ir mokytojų partneryste, bendrai sukurta mokymo programa. Bendras mokymo programos kūrimas, kai besimokantieji, mokiniai bei personalas bendradarbiauja kurdami, plėtodami ar atnaujindami mokymo programą, yra sudėtingesnis nei mokymo programos bendrakūra, dalyvaujant toje mokymo programoje, kas savo ruožtu reiškia mokymąsi bendradarbiaujant, partnerystę ir naujus vaidmenis (Kaminskienė ir kt., 2020).

Lubicz-Nawrocka (2017) teigimu, bendrakūra skatina besimokančią bendruomenę: mokiniai labiau įsitraukia ir ugdo atsakomybę, empatiją personalui, jie jaučiasi gerbiami, mano, kad mokymasis yra autentiškesnis ir svarbesnis. Mokytojų ir besimokančiųjų bendrakūra gali turėti įtakos besimokančios bendruomenės bendradarbiavimui bei lanksčiai mokymosi patirčiai (Kaminskienė ir kt., 2020).

Išanalizavę pateiktus bendrakūros apibrėžimus, Kaminskienė ir kt. (2020) daro išvadą, jog visiems jiems būdingi šie bendri elementai:

- Bendradarbiavimu paremtas procesas. Anot Kaminskienės ir kt. (2020), į šį procesą įeina dialogas, derybos ir tyrimai. Anot Bovill ir kt. (2016), bendrakūra – tai bendras mokytojų ir besimokančiųjų darbas, kuriant ugdymo turinio komponentus bei pedagoginius metodus;
- Bendras vertės kūrimas. Bendrakūra išplečia žinių lauką, skatindama abi puses daugiau tyrinėti dalykus, ir mokymosi patirtį paversti tuo, kas suteikia papildomos vertės besimokantiems, kurie tampa aktyviais proceso dalyviais (Fraser ir Bosanquet, 2006);
- Bendra nauda. Nauda siejama su bendros atsakomybės, pagarbos ir pasitikėjimo ugdymu, mokymusi vieni iš kitų bendradarbiaujančioje bendruomenėje, asmenų pasitenkinimu bei tobulėjimu. Nors bendrakūra kelia iššūkių mokytojams ir studentams, įskaitant didesnę atsakomybę už studentus, daugiau laiko ir pastangų tiek studentams, tiek darbuotojams, mokslininkas Lubicz-Nawrocka (2017) pažymi, kad bendrakūros patirtis prisideda prie tokių kompetencijų kaip lyderystė, komunikacija ir komandinis darbas, ugdymo.

Siekiant geriau suprasti bendrakūros procesus neformaliajame ugdyme, svarbu aptarti pastarojo sampratą ir teisinį reglamentavimą.

1.1.2. Neformaliojo ugdymo samprata ir teisinis reglamentavimas

Įstatymuose, teisės aktuose ir mokslinėje literatūroje naudojamos tiek neformaliojo ugdymo, tiek neformaliojo švietimo, vaikų užimtumo, popamokinės veiklos ir kitos šią koncepciją aiškinančios sąvokos. Norint aptarti neformaliojo ugdymo sampratą ir teorinius ypatumus, svarbu apžvelgti jo reglamentavimą. Lietuvoje neformalųjį švietimą reglamentuoja LR švietimo įstatymas, Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija.

Svarbu paminėti, jog iki 2002 m. neformalusis švietimas Lietuvoje nebuvo tiksliai apibrėžtas, tačiau 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujam LR švietimo įstatymo redakcijai, atsirado dar viena neformaliojo ugdymo dalis, t.y., formalųjį švietimą papildantis ugdymas.

LR švietimo įstatyme (Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804) neformalusis ugdymas apibrėžiamas kaip „švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas“ (LR švietimo įstatymo 1 straipsnis, Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804). Pažymėtina, jog neformalusis švietimas skirstomas į vaikų ir suaugusiųjų neformalųjį ugdymą.

LR švietimo įstatymo (Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804) 15 straipsnyje nurodyta, kad neformaliojo vaikų švietimo paskirtis:

- Tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius;
- Padėti mokiniams tapti aktyviais visuomenės nariais;
- Sistemiskai plėsti tam tikros srities žinias;
- Stiprinti gebėjimus ir įgūdžius (LR švietimo įstatymo 15 straipsnis, Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804).

Nagrinėjant neformaliojo ugdymo teisinį reglamentavimą, svarbu pažymėti, kad tokias programas įgyvendina neformaliojo ugdymo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai. Tuo tarpu formalųjį švietimą papildantį ugdymą vykdo muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos (LR švietimo įstatymo 15 straipsnis, Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804).

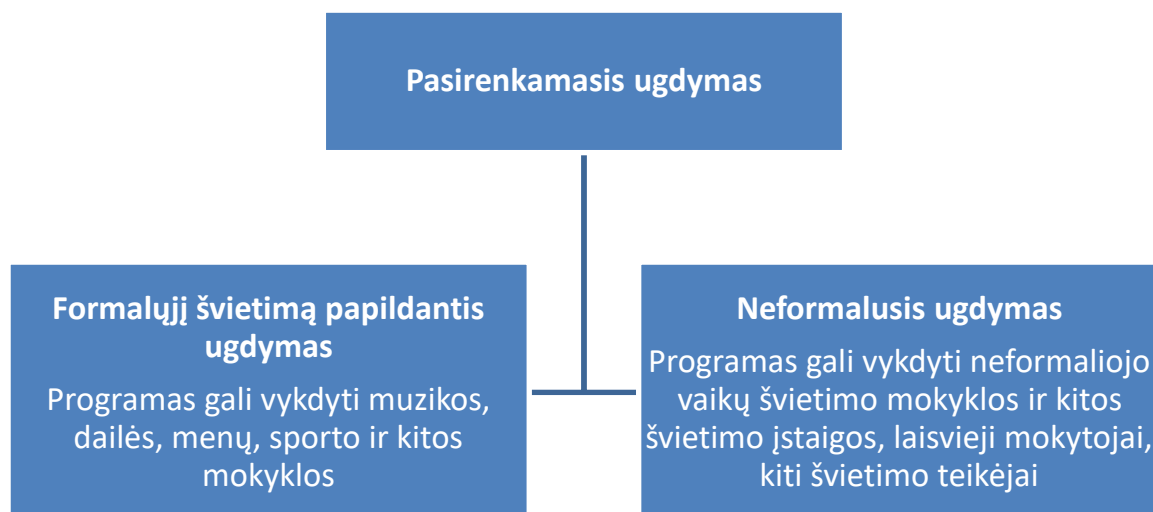
Anot Žemaitaitytės (2006, p. 83), minėtos mokyklos pasižymi šiomis funkcijomis: ugdo gabumus ir tenkina poreikius, skatina saviraišką, kūrybiškumą, suteikia kompetencijų; suteikia galimybę pasiruošti būsimai profesinei veiklai; atlieka šviečiamąjį vaidmenį vietos bendruomenėje.

LR švietimo įstatymo (Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804) 15 straipsnyje skelbiama, kad neformaliojo vaikų ugdymo programas vykdančios mokyklos yra priskiriamos atitinkamos grupės arba tipo formaliojo švietimo mokykloms.

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115) apibrėžiama neformaliojo vaikų ugdymo vieta visoje švietimo sistemoje, tikslas ir uždaviniai, principai, reikalavimai, kurie yra keliami švietimo teikėjams. Be to, apžvelgiamos švietimo proceso organizavimo, informavimo ir finansavimo gairės.

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115) sąvoką „neformalusis vaikų švietimas“ rekomenduojama keisti sąvoka „pasirenkamasis vaikų ugdymas“, kurio paskirtis – tenkinti pagal bendrojo ugdymo programas besimokančių vaikų ir jaunimo iki 19 metų pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.

Remiantis minėta Koncepcija, pasirenkamasis švietimas būtų skirstomas į dvi grupes (žr. 1 pav.)

1 pav. Pasirenkamojo švietimo kategorijos

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115

- Formalųjį švietimą papildančio ugdymo paskirtis yra sistemiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius bei suteikti dalykinių ir bendrųjų kompetencijų;
- Neformaliojo vaikų ugdymo paskirtis yra ugdyti gyvenimo įgūdžius, asmenines, socialines ir kitas bendrąsias kompetencijas (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115).

Paminėtina, jog programų skirstymas į dvi kategorijas suteiktą galimybę išskirti programų specifiką, didinti jų įvairovę bei vaikų galimybes rinktis. Svarbu paminėti, kad tuo pačiu sumažėtų

pasirenkamojo vaikų ugdymo išlaidos (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115).

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095) yra paremta vertybiniais principais: humaniškumo, demokratiškumo ir lygių galimybių, pilietiškumo, tolerancijos ir dialogo palaikymo; tautinės tapatybės, tradicijų tęstinumo, kultūrų įvairovės palaikymo; bendradarbiavimo, bendro darbo ir įvairių visuomenės grupių nuomonių nuolatinio keitimosi ir bendrų tikslų siekimo; kūrybiškumo, išradingumo, saviraiškos, atvirumo naujovėms ir geriausiai praktikai; atsakingumo už savo veiksmus, rūpinimosi ne tik savimi, bet ir aplinka, bendruomene, valstybe (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095).

Vienas iš Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos (Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095) tikslų – didinant vaikų ir jaunimo neformaliojo švietimo aprėptį, suteikti jiems palankiausias galimybes atskleisti individualius gebėjimus ir įgyvendinti specialiuosius ugdymosi poreikius.

Neformalusis ugdymas yra laikomas pagrindine priemone visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi užtikrinti ir vis dažniau yra pripažįstamas visaverčiu formoliojo švietimo partneriu (Grabauskaitė – Jakimovska, 2014). LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (2012) duomenimis, ES dėmesys neformaliajam švietimui nuolat auga, akcentuojant tokio ugdymo teikiamas galimybes asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, tenkinti pažinimo ir saviraiškos poreikius.

Verta paminėti, jog **Europos Taryba** neformalųjį ugdymą laiko mokymosi visą gyvenimą koncepcijos dalimi: „Neformalusis ugdymas yra integrali mokymosi visą gyvenimą koncepcijos dalis, leidžianti jauniems žmonėms ir suaugusiesiems įgyti ir palaikyti įgūdžius, gebėjimus ir požiūrius, kurie reikalingi prisitaikymui prie nuolat besikeičiančios aplinkos. Tai gali būti pasiekama asmeninėmis kiekvieno iniciatyvomis mokytis už formaliosios švietimo sistemos ribų. Svarbi neformaliojo ugdymo dalis yra įgyvendinama nevyriausybinė organizacijų, išitraukusių į visuomeninį darbą ir darbą su jaunimu“ (Europos Tarybos Parlamento asamblėjos rekomendacija Nr. 1437 „Dėl neformaliojo ugdymo“ 2000). Europos Taryba (2021) tvirtina, kad neformalusis švietimas apima asmeninio ir socialinio ugdymo programas ir procesus, skirtus įvairiems įgūdžiams ir kompetencijoms tobulinti. Nors neformaliojo švietimo pasiekimus sunku patvirtinti, jų socialinis pripažinimas didėja. Europos Tarybos Parlamento asamblėja (2000) padarė išvadą, teigiančią, jog formoliojo švietimo sistema negali tinkamai reaguoti į sparčius technologinius, socialinius ir ekonominius pokyčius, todėl ji turi būti sustiprinta neformaliojo ugdymo praktika.

Viską apibendrinant, reikėtų pažymėti, kad bendrakūra – visų ugdymo rezultatais suinteresuotų asmenų dalyvavimu ir įsitraukimu paremta bendradarbiavimo forma, kuriai būdingas naujų žinių kūrimas, didesnės visuminės vertės generavimas. Neformalusis ugdymas – tai švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas. Juo siekiama tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais, sistemiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti mokinių gebėjimus ir įgūdžius. Neformaliojo ugdymo programas vykdo neformaliojo ugdymo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai, o formalųjį švietimą papildantį ugdymą – muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos.

1.2. Bendrakūros koncepcinis modelis

1.2.1. Bendrakūrą įgalinančios sąlygos

Anot Kaminskienės ir kt. (2020), bendrakūra reikalauja šių sąlygų:

Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė, rodanti valdžios santykių pasikeitimą švietime. Mokiniai mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi potencialą prisidėti prie mokymosi proceso įvairiomis priemonėmis;

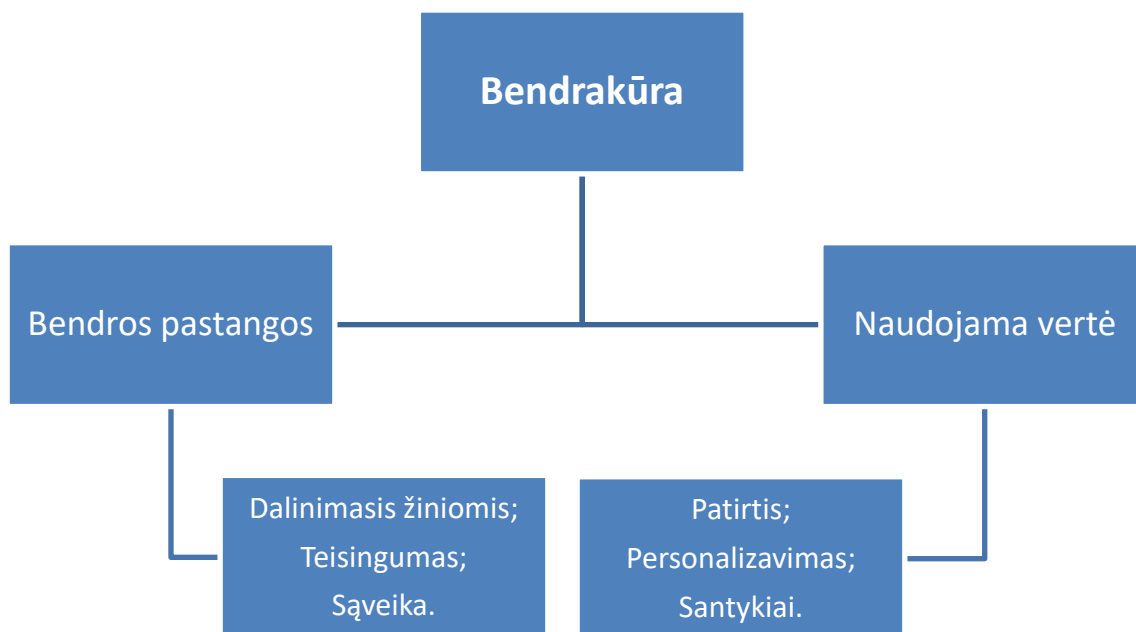
Mokymo programos lankstumas, kurį atspindi apibrėžti ilgalaikiai ir trumpalaikiai mokymosi rezultatai. Mokymosi rezultatai demonstruoja, ką besimokantysis turėtų žinoti, suprasti ir parodyti, o mokymo programoje tik nurodoma, kaip juos pasiekti. Mokymo turinio lankstumas švietimo įstaigose reiškia, kad besimokantieji skatina mokytojus bendradarbiauti atrasti alternatyvų turinį ir būdų, kaip pasiekti užsibrėžtus tikslus ir mokymosi rezultatus. Palaikydami ir motyvuodami besimokančiuosius, mokytojai didina jų mokymosi motyvaciją ir leidžia jaustis mokymosi proceso kūrėjais;

Vertinimas yra labai svarbus bendrakūroje. Kolegų vertinimas gali tapti galinga priemone, tačiau tam reikia mokinių pasirengimo, kruopštaus vertinimo principų išaiškinimo, vertinimo kriterijų apibrėžimo. Tinkamai organizuotas ir įgyvendintas tarpusavio vertinimas skatina bendrą naujų žinių kūrimą ir tolesnį mokymąsi.

Kalbėdami apie švietimo kontekstą, mokslininkai Könings ir kt. (2020) pateikia bendrakūrą įgalinančias sąlygas, teigdami, kad bendrai kurdami mokytojai ir besimokantieji geriau supranta vieni kitų požiūrį į švietimą. Tai skatina pozityvesnę, labiau įtraukiančią ir demokratiškesnę mokymosi aplinką, didina vidinę motyvaciją ir švietimo kokybę. Kad būtų galima atvirai keistis mintimis ir idėjomis tarp besimokančiųjų ir mokytojų, svarbu užtikrinti psichologinį saugumą, kai mažėja mokytojų ir besimokančiųjų galių skirtumai ir užsimezga pasitikėjimas. Mokytojai turėtų nuoširdžiai klausytis besimokančiųjų ir būti atviri švietimo pokyčiams, prisiimdami atsakomybę drauge su besimokančiais. Institucijos ir mokytojai turėtų skatinti besimokančiuosius teigiamai prisidėti prie švietimo problemų sprendimo. Grįžtamojo ryšio įgūdžių lavinimas padeda gerinti dvikrypčio dialogo kokybę ir efektyvumą. Mokinių įtraukimo laipsnis turi būti suderintas su jų įgūdžiais, noru mokytis bei ankstesne bendrakūros patirtimi. Pradedant nuo minimalaus ir palaipsniui didinant įsitraukimą, galima sustiprinti dalyvių pasitikėjimą bendrakūros iniciatyvomis.

1.2.2. Bendrakūros procesas

Dollinger ir kt. (2018) sukūrė koncepcinį aukštosios mokykloms taikomą bendrakūros modelį. Manytina, kad jo principai gali būti adaptuoti ir neformaliojo ugdymo organizacijų kontekste. Anot Dollinger ir kt. (2018), bendrakūrą sudaro du pagrindiniai komponentai: bendros pastangos (*angl. coproduction*) ir naudojama vertė (žr. 3 pav.).

2 pav. Bendrakūros koncepcinis modelis

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Dollinger ir kt., 2018, p. 15

Bendros pastangos. Dollinger ir kt. (2018) teigimu, bendros pastangos – tai pirmasis bendrakūros etapas, kuris papildomai skirstomas į toliau apibūdintus antrinius procesus. Neformaliojo švietimo kontekste pastarieji yra nukreipti į šiuos klausimus:

- Kaip mokiniai integruoja savo žinias, patirtį ir kitus išteklius į neformaliojo švietimo siūlomą vertę?
- Ar mokiniai turi vienodą prieigą prie neformaliojo švietimo vertės didinimo ir kūrimo?
- Kokia yra mokinių ir neformaliojo ugdymo organizacijų sąveikos, siekiant integruoti išteklius ir bendrai kurti vertę, kokybę? (Dollinger ir kt., 2018).

Dalinimasis žiniomis. Pagrindinis bendrų pastangų elementas yra žinių ir įgūdžių mainai tarp organizacijų ir vartotojų, siekiant inovacijos (Ramirez, 1999). Dalinimasis žiniomis įgyvendinamas per įvairius mechanizmus, leidžiančius organizacijai rinkti ir analizuoti vartotojų nuomones ir žinias, susijusias su siūloma verte. Dalijimasis žiniomis tarp vartotojų ir organizacijų yra esminis bendrų pastangų proceso mechanizmas, padedantis identifikuoti esamus ir būsimus poreikius (Gibbert ir kt., 2002). Gibbert ir kt. (2002) nustatė, kad tos organizacijos, kurios dalyvauja dalijimosi žiniomis praktikoje, yra labiau linkusios numatyti ateities rinkos galimybes, pagerinti nusistovėjusius procesus ir sukurti daugiau vertės organizacijai, suinteresuotosioms šalims ir vartotojams. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad siekdamas įgyti konkurencinį pranašumą, vis daugiau įmonių įtraukia vartotojų žinias į paslaugų ir produktų kūrimą (Cova ir Dalli, 2009). Be to, žinios, kurias organizacijos gauna iš vartotojų, dažnai generuoja geresnius rezultatus nei rezultatai, gaunami, dirbant savarankiškai (Dollinger ir kt., 2018). Cook-Sather ir kt. (2014) tvirtina, kad mokiniai yra savo srities ekspertai – dėl šios priežasties jie turi žinių ir gali reikšmingai prisidėti prie praktikos tobulinimo. Jeigu neformaliojo ugdymo organizacijos leistų mokiniams laisviau dalintis žiniomis, tai galimai padėtų įgyvendinti inovacijas (Spohrer ir Maglio, 2008).

Teisingumas. Svarbu paminėti, jog bendrakūra neįmanoma be prieigos funkcijos, kuri suteikia vartotojams galimybę siūlyti savo žinias ir išteklius (Gummesson, 2002). Nors subalansuoti santykiai ir vienodos galimybės yra svarbūs bendrakūros proceso veiksniai, Fisher ir Smith (2011) nustatė, kad dažnai organizacijų ir vartotojų santykiai neatitinka numatyto abipusiškumo lygio. Vienodos prieigos kūrimui organizacijoje įtakos turi du veiksniai: organizacijos nenoras atsisakyti kontrolės bei gebėjimas formuoti vartotojams palankią aplinką (Dollinger ir kt., 2018). Jeigu nėra prieinamumo, bendrakūra negali būti paremta nuolatiniu dialogu ir vartotojų bei organizacijos sąveika (Pralhad ir Ramaswamy, 2004). Bendrakūros procesas konstruojamas tik tuo atveju, jeigu yra skaidrus (Navarro-García ir kt., 2015).

Sąveika. Vartotojų ir organizacijų sąveika atlieka svarbų vaidmenį, siekiant palengvinti kitus bendrų pastangų ir bendro kūrimo procesus, pavyzdžiui, dalijimąsi žiniomis ir teisingumą (Payne ir kt., 2008). Bendrai kuriant vertę, organizacijos ir vartotojų sąveika yra paremta nuolatiniu dialogu (Pralhad ir Ramaswamy, 2004). Vadinasi, vartotojai gali pateikti grįžtamąjį ryšį bet kuriame vertės kūrimo proceso taške, ne tik pabaigoje. Be to, vartotojai gali bet kada pateikti grįžtamąjį ryšį apie visus elementus, o ne tik apie vieną pasirinktą projektą ar situaciją (Pralhad ir Ramaswamy, 2004, Dollinger ir kt., 2018).

Naudojama vertė. Dollinger ir kt. (2018) teigimu, naudojama vertė – tai etapas, kuriame pasireiškia bendrai kurtos paslaugos arba produkto naudojimo poveikis vartotojų ir organizacijų vertei. Teigiama, kad organizacijos nėra vieninteliai vertės teikėjai – vertę bendrai kuria tiek organizacijos, tiek vartotojai (Díaz-Méndez ir Gummesson, 2012). Dollinger ir kt. (2018) koncepciniame bendrakūros modelyje naudojamos vertės etapas papildomai skirstomas į toliau apibūdintus antrinius procesus. Neformaliojo švietimo kontekste pastarieji yra nukreipti į šiuos klausimus:

- Kokią įtaką bendrakūra daro mokinių patirčiai neformaliajame ugdyme?
- Kokiu mastu mokiniai gali personalizuoti siūloma vertę neformaliajame ugdyme?
- Kokią įtaką bendrakūrai daro mokinių santykiams su neformaliojo ugdymo organizacija?

Priešingai nei bendrų pastangų atveju, šie klausimai siejami ne su mokinių kuriama verte, o su bendrų pastangų vertės poveikiu mokinių naudojamai vertei (Dollinger ir kt., 2018).

Patirtis. Vartotojų patirtis su jų vertės pasiūlymais yra svarbi ne tik organizacijai, bet ir vartotojui. Jei patirtis teigiama, vartotojas yra labiau linkęs užmegzti teigiamus santykius su paslauga, produktu ar net organizacija (Füller ir kt., 2011). Anot Shah ir Richardson (2016), mokinių patirtis – tai jų mokymosi patirtys, nepriklausomai nuo pateikimo būdo. Nepaisant to, mokslinėje literatūroje ši sąvoka vis dažniau siejama su aktyviu mokinių dalyvavimu neformaliajame ugdyme ir jų, kaip vartotojų, atliekamu vaidmenimi. Neformaliojo ugdymo paslaugų rinkai augant, mokinių patirtis gali tapti svarbiu paslaugos kokybės indikatoriumi.

Personalizavimas. Į modelį įeina ne tik vartotojų patirtys, bet ir siūlomos vertės pritaikymas savo poreikiams (Ranjan ir Read, 2016). Bendrai sukūrę vertę, mokiniai gali papildomai keisti jos reikšmę, naudojimą ir kitus aspektus (Cova ir kt., 2011). Neformaliojo ugdymo kontekste personalizavimas reikštų galimybę keisti vertės elementus taip, kad jie atitiktų mokinių poreikius ir lūkesčius (pvz., el. platformų pritaikymas individualiems mokinių poreikiams (Dollinger ir kt., 2018).

Santykiai. Santykių konstruktas papildo du ankstesnius aptariamo koncepcinio modelio komponentus, t.y., patirtį ir personalizavimą, kadangi vartotojų santykis su organizacija, atskirai nuo individualios patirties, taip pat gali turėti įtakos vartotojų suvokiamai vertei (Bonsu ir Darmody,

2008). Vartotojų santykiai su organizacija dažnai yra paremti jų bendradarbiavimo patirtimi, kuri gali būti generuojama per bendrakūrą. Pažymėtina, kad bendrakūra nėra paremta tradiciniais gamintojo – vartotojo santykiais. Neformaliojo ugdymo kontekste mokinių santykiai su organizacija gali turėti įtakos jų jausmams, susijusiems su organizacija, jų neformaliojo ugdymo patirčiai, įskaitant mokymąsi (Carini ir kt., 2006). Kadangi bendras vertės kūrimas formuoja pagrindinius santykių aspektus, tokius kaip nuolatinis dialogas ir subalansuoti vaidmenys, bendrakūra gali pagerinti mokinių santykius su neformaliojo ugdymo organizacijomis (Prahalad ir Ramaswamy, 2004).

1.2.3. Bendrakūros trukdžiai

Trukdžiai besimokančiųjų lygmenyje

Žinių apie procesą ir jo turinį trūkumas. Besimokantieji dažnai nėra susipažinę su bendrakūros procesu, o tai gali trukdyti jiems suprasti vaidmenis ir sukelti netikrumą (Bergmark ir Westman 2016). Partnerio vaidmuo bendrakūroje skiriasi nuo tradicinio besimokančiojo vaidmens, tad besikeičiantys vaidmenys, pareigos ir savęs jausmas gali būti suvokiami kaip nepatogūs, grėsmingi ir painūs (Cook-Sather ir Luz 2015, Dollinger ir kt., 2018). Besimokantieji taip pat gali jaustis nesaugūs dėl savo žinių ir įgūdžių, trūkumo (Bovill ir kt., 2016).

Galios santykiai. Esami galios santykiai tarp besimokančiųjų ir mokytojų gali trukdyti pirmųjų įsiliejimui į bendrakūros procesą (Dollinger ir kt., 2018). Dėl hierarchinės švietimo struktūros besimokantieji dažnai atsiduria situacijoje, kur jėgos nėra lygios, o naujas besimokančiojo ir mokytojo vaidmenų ir santykių apibrėžimas kelia trikdžių (Bovill ir kt., 2016). Besimokantieji gali vengti neigiamų komentarų ir nesutarimų su mokytojais (Seale ir kt., 2015), tokiu būdu vengdami galimos bausmės (Carey, 2013; Seale ir kt., 2015). Tai ypač pasakytina, jeigu bendrakūroje dalyvaujantys mokytojai yra atsakingi už mokinių vertinimą, toliau įtvirtinant priklausomą besimokančiųjų padėtį švietimo hierarchijoje (Enright ir kt., 2017).

Trukdžiai mokytojų lygmenyje

Kontrolės praradimas. Bendrakūra reikalauja, kad mokytojai iš naujo apibrėžtų ilgalaikes prielaidas apie mokymo procese pasireiškiančius vaidmenis ir pareigas bei galios santykius, o tai gali sukelti nesaugumo jausmą (Marquis ir kt., 2017, Dollinger ir kt., 2018). Mokytojai paprastai nori kontroliuoti procesą – dėl šios priežasties gali pasireikšti baimė, kad bendrakūros atveju dėmesys bus sutelktas į skundus, kaltinimus ir kritiką, o proceso rezultatai – nenusėjami (Bovill, 2019). Jie gali jausti grėsmę dėl mokymo programos elementų kontrolės praradimo, nes jaučiasi atsakingi už mokymą ir mano, kad turima kompetencija suteikia valdžią (Bovill ir kt., 2019).

Komunikacijos pokyčiai. Komunikacija bendrakūros procese taip pat kelia iššūkių: mokytojams reikalingas atviras požiūris, jie turi būti prieinami besimokantiems (Martens ir kt., 2020). Bendrakūra siekiama suburti skirtingas suinteresuotųjų šalių perspektyvas, vadinasi, gali pasireikšti komunikacijos trukdžių (Marquis ir kt., 2017). Didesnių besimokančiųjų grupių įtraukimas dažnai tampa itin sudėtingas, nes priešinasi, nenori prisiimti bendros atsakomybės už procesą (Bovill, 2019). Mokytojai turi išsiugdyti stiprius bendravimo įgūdžius, kad galėtų palaikyti naujo tipo komunikaciją su besimokančiais (Marquis ir kt., 2017, Dollinger ir kt., 2018).

Trukdžiai organizacijos lygmenyje

Paramos trūkumas. Entuziastingi mokytojai ir besimokantieji paprastai yra pasirengę įdėti pastangų, susitaikyti su papildomu darbo krūviu, tačiau norint įgyvendinti geriausią praktiką platesniu mastu, reikia keisti tradicines struktūras ir papildyti išteklius (Björklund ir kt., 2019, Dollinger ir kt., 2018). Laiko problemos yra susijusios su sunkumais randant laiko planuoti bendrus susitikimus, laiko stoka papildomam darbui peržiūrint ankstesnius ugdymo metodus ir medžiagą bei ribotu laiku ilgalaikiams išsipareigojimams ir komunikacijai (Marquis ir kt. 2017, Bovill, 2019). Laiko problemos tampa itin sudėtingomis, jeigu nėra finansavimo o veikla planuojama greta oficialios mokymo programos (Marquis ir kt., 2017).

Pripažinimo trūkumas. Problemų kelia mokytojų pastangų pripažinimo trūkumas, saugios kultūros, leidžiančios mokytojams prisiimti tam tikrą riziką, nesukeliant pavojaus darbo saugumui, nebuvimas (Matthews ir kt., 2018). Tradicinės institucinės struktūros, praktika ir normos gali nepripažinti arba nevertinti bendrakūros, taip trikdydamos jos įgyvendinimo procesą (Dollinger ir kt., 2018). Suinteresuotųjų šalių vaidmenų aiškumo trūkumas taip pat tampa kliūtimi, nes neapibrėžti besimokančiojo ir mokytojo vaidmenys gali nesutapti su procese dalyvaujančių asmenų lūkesčiais (Dollinger ir kt., 2018).

1.2.4. Bendrakūros poveikis

Daugėja įrodymų, kad partnerystė ir bendrakūra pasižymi teigiamais rezultatais, įskaitant aktyvesnį įsitraukimą, motyvaciją, metakognityvinį supratimą ir tapatybės formavimąsi (Cook-Sather ir kt., 2014). Besimokančiųjų įtraukimas į mokymo ir mokymosi planavimą prisideda prie švietimo kokybės gerinimo, nes atsižvelgiama į skirtingų suinteresuotųjų šalių perspektyvas (Cook-Sather ir kt., 2014).

Anot Königs ir kt. (2020), bendrakūros poveikį galima grupuoti į tris kategorijas:

Poveikis psichosocialinei mokymosi aplinkai. Geresni besimokančiojo ir mokytojo santykiai, stipresnis tapatybės jausmas, padidėjęs priklausymo ir sanglaudos jausmas (Bovill, 2020). Visi šie privalumai prisideda prie pozityvesnės ir demokratiškesnės besimokančiųjų ir mokytojų mokymosi aplinkos (Cook-Sather ir Luz 2015).

Poveikis motyvacijai ir metakognicijai. Besimokantieji geriau supranta mokytojų perspektyvas ir ugdymo tikslus, o mokytojai įgyja aiškesnių įžvalgų apie besimokančiųjų požiūrį į švietimą (Bovill, 2013). Tiek besimokantieji, tiek mokytojai skatinami mąstyti apie asmeninį elgesį, stiprinant metakognityvinį sąmoningumą ir ugdant metakognityvinius įgūdžius (Seale, 2009). Ugdomas atsakomybės jausmą ir didesnis įsitraukimas į švietimą, tad didėja motyvacija ir pasitikėjimas (Cook-Sather ir Luz 2015), pasitenkinimas ugdymo procesu (Dollinger ir kt., 2018).

Poveikis švietimo paslaugų kokybei. Įtraukus atitinkamų suinteresuotųjų šalių patirtį ir perspektyvas, kuriamos patrauklesnės mokymo programos. Svarbus numatomas bendrakūros privalumas yra prielaida, jog platesnės besimokančiųjų ir mokytojų grupės turi naudos iš kokybiškesnių švietimo inovacijų, ugdymo paslaugų tinkamumo ir naudingumo (Königs ir kt., 2020). Anot Kaminskienės ir kt. (2020), bendrakūra pasireiškia papildoma pridėtine verte, didina mokymosi atsakomybę, skatina besimokančiųjų įsitraukimą į mokymosi procesą ir įgalinimą. Įsitraukimas į mokymosi procesą ir mokinių įgalinimas gali būti laikomi pridėtine bendrakūros praktikos verte, tačiau jie taip pat suteikia papildomos naudos, pavyzdžiui, didina motyvaciją, besimokančiųjų pasitenkinimą, susidomėjimą mokymusi ir konkrečiais reiškiniais.

Taigi, galima daryti išvadą, kad bendrakūros proceso metu dalyviai turi galimybę vienodai prisidėti prie mokymo programos konceptualizavimo, sprendimų priėmimo, įgyvendinimo. Švietimo kontekste bendrakūra daro poveikį psichosocialinei mokymosi aplinkai, motyvacijai ir metakognicijai bei švietimo paslaugų kokybei. Bendrai kurdamos, šalys geriau supranta viena kitos požiūrį į švietimą, skatina pozityvesnę, labiau įtraukiančią ir demokratiškesnę mokymosi aplinką, didina vidinę motyvaciją ir švietimo kokybę. Manytina, jog koncepcinio aukštosios mokykloms skirto bendrakūros modelio, kurį sudaro bendrų pastangų ir naudojamos vertės komponentai, principus galima pritaikyti ir neformaliojo ugdymo srityje.

2. NEFORMALIOJO UGDYMO ORGANIZACIJŲ BENDRAKŪROS TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodai

Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Siekiant sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trukdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones, atliktas **kiekybinis ir kokybinis tyrimas**.

Pirmajame etape atliktas **kokybinis tyrimas** – interviu su Mažeikių rajono neformaliojo ugdymo ekspertais. Ekspertų atrankos kriterijus – gebėjimas kalbėti apie vaikų įtraukimą ir turėjimas, ką pasakyti, įskaitant labai gerą vaikų pažinimą ir didelę patirtį dirbant su jais, sėkmingą patirtį įtraukiant vaikus.

Šiam tyrimui pasirinktas ekspertų interviu – toks interviu, kuriame dalyvauja ekspertas – tam tikros srities žinovas, profesionalas, turintis daug patirties tam tikroje srityje. Tyrėjas domisi ne eksperto asmenybe, o žiniomis (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016). Ekspertas gali būti apibrėžiamas kaip asmuo, turintis konkrečios srities žinių ir įžvalgų, dėl savo profesijos ar patirties (Flick, 2014). Littig ir Pöchhackeris (2014) mano, kad tokios žinios yra itin naudingos kokybiniame tyrime, o ekspertų užimama pozicija leidžia jiems kalbėti organizacijų vardu.

Ekspertų interviu metu darbo autorė turėjo galimybę stebėti, kaip ekspertai elgiasi, kaip keičiasi jų balso intonacija. Anot Rupšienės (2007, p. 67), pagrindinis pusiau struktūruoto interviu privalumas yra faktas, kad „pats interviu lieka neformalus, vyksta pokalbio forma“.

Šiuo atveju tyrėjas iš anksto suformulavo klausimus ir pagrindinius aspektus, kurie aptariami interviu metu, tačiau pasiliko galimybę užduoti papildomų klausimų, apkeisti juos vietomis (Bitinas ir kt., 2008). Galima teigti, kad pusiau struktūruotas interviu su ekspertais pasirinktas, norint, kad informantai išsamiai papasakotų apie neformaliojo ugdymo bendrakūros trukdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Tyrimo dalyviams pateikti 6 klausimai:

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą, neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Klausimai ekspertų interviu suformuoti, remiantis teorinėje dalyje identifikuotais bendrakūros modelio elementais (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Interviu klausimų pagrindimas

Bendrakūros modelio elementai	Klausimai
Bendros pastangos	Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
	Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
	Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
	Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?
Naudojama vertė	Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą, neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.
	Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Antrajame etape atliktas **kiekybinis tyrimas** – anketinė apklausa. Anketinės apklausa naudinga tais atvejais, kai reikia analizuoti didesnės tyrimo dalyvių grupės elgesį, motyvus, požiūrį (Kardelis, 2002). Kardelis (2002) priduria, kad pakankamai aukštas standartizavimo lygis suteikia galimybę tiksliai išnagrinėti surinktus duomenis. Jeigu anketa paruošta tinkamai, gaunami duomenys yra pagrįsti. Anketine apklausa siekta apklausti mokinius, gaunant tyrimui reikalingų duomenų apie neformaliojo ugdymo bendrakūros trukdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Anketa sudaryta, remiantis teorinės dalies įžvalgomis, siekiant papildyti interviu klausimų aspektus. Pirmieji penki klausimai buvo skirti demografinių duomenų ir situacijos, susijusios su būrelių lankymu, nustatymui. Šeštuoju klausimu vertintas respondentų įsitraukimas į bendrakūrą. Septintasis klausimas skirtas įsitraukimo į būrelių veiklą būdų identifikavimui. Aštuntuoju klausimu vertinami įsitraukimo trukdžiai. Devintasis klausimas skirtas aktyvaus įsitraukimo skatinimo priemonių nustatymui, o dešimtuoju identifikuojamos respondentų gaunamos naudos, įsitraukus į bendrą būrelių veiklą. Tyrimo duomenys apdoroti „Microsoft Excel 2021“.

2.2. Tyrimo organizavimas ir etika

Kokybiniame tyrime – ekspertų interviu dalyvavo 8 Mažeikių rajono neformaliojo ugdymo ekspertai. Interviu metu buvo daromas garso įrašas, kuris vėliau – transkribuojamas (žr. 1 priedą). Analizėje interviu dalyviai nėra identifikuojami, t. y., jiems suteikiami kodai: Ekspertas 1, Ekspertas 2 ir t.t.

Kokybiniame tyrime naudoti šie tyrimo etikos principai:

- Savanoriškumas – prieš imant interviu, ekspertams nurodyta, kad dalyvavimas šiame tyrime yra savanoriškas: dėl dalyvavimo jie sprendžia patys (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).
- Informuotumas – prieš imant interviu, darbo autorė prisistatė, nurodė tyrimo tikslą, t.y., identifikuoti neformaliojo ugdymo paslaugų bendrakūrą įgalinančius veiksnius, uždavinius procesą, identifiko ekspertų interviu naudą (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).
- Anonimiškumas – siekiant užtikrinti anonimiškumą, ekspertams suteikti kodai. Jie informuoti, kad atsakymai bus naudojami tik baigiamajame darbe (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).
- Konfidencialumas – gerbiant ekspertų privatumą, informacija, kurią pateikia tyrimo dalyviai, laikoma konfidencialia. Pateikdamas sutikimą dalyvauti tyrime, interviu duodantis ekspertas taip pat sutinka su duomenų analizės ir pateikimo būdais (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).

Kiekybiniame tyrime – anketinėje apklausoje – dalyvavo Mažeikių „Ventos“ progimnazijos mokiniai. Gautos 48 tinkamai užpildytos anketos (n=48). Vadinasi, anketinės apklausos išvados taikytinos ne visai mokinių populiacijai, o tik tai grupei, kuri dalyvavo tyrime. Daugiau nei pusę apklaustųjų – 58 proc. (n=28) sudarė 11-14 m. amžiaus mokiniai, o likę 42 proc. (n=20) respondentų priklausė 7-10 m. amžiaus grupei. Apklausoje dalyvavo 63 proc. (n=30) mergaičių ir 37 proc. (n=18) berniukų.

Kiekybiniame tyrime naudoti šie tyrimo etikos principai:

- Savanoriškumas – prieš atliekant apklausą, kiekvienam mokiniui paaiškinta, kad dalyvavimas tyrime yra savanoriškas. Kitaip sakant, jie patys sprendžia, ar nori dalyvauti apklausoje (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).
- Informuotumas – prieš atliekant apklausą, mokiniams paaiškintas tyrimo tikslas, uždaviniai, procedūra, įvardinta siekiama šios anketinės apklausos nauda (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).
- Anonimiškumas – moksleiviams paaiškinta, kad visi jų atsakymai bus panaudoti tik baigiamajame darbe ir viešai nebus publikuojami (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).
- Konfidencialumas – gerbiant respondentų privatumą, numatyta, kad informacija, kurią pateikia tyrimo dalyviai, traktuojama kaip konfidenciali (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).

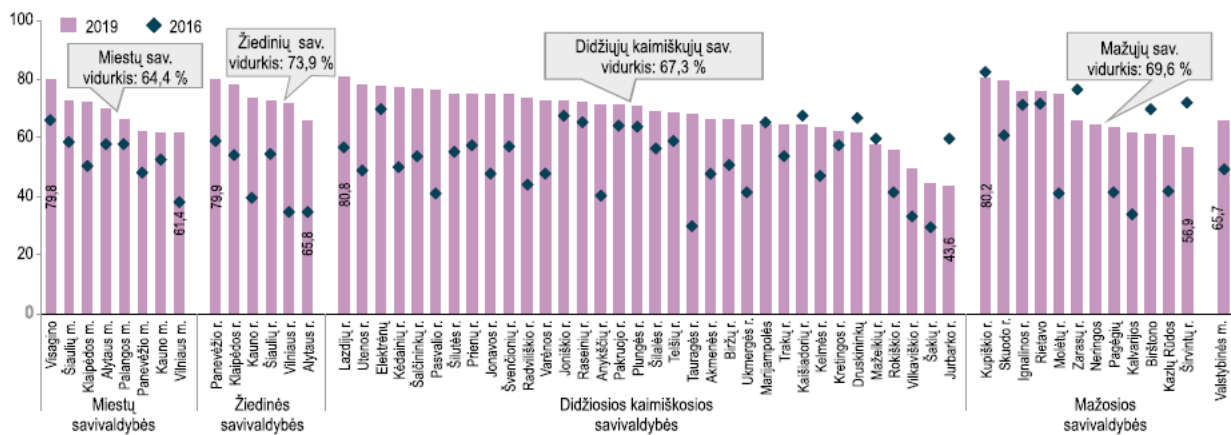
3. NEFORMALIOJO UGDYMO PASLAUGŲ BENDRAKŪROS TYRIMO REZULTATAI

3.1. Neformaliojo ugdymo situacija Lietuvoje

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095, p. 18.2) tvirtinama, kad į „neformalųjį švietimą menkai įtraukiami arba neįsitraukia muziejai, bibliotekos, kitos kultūros, meno įstaigos ir kiti potencialūs neformaliojo švietimo teikėjai, pernelyg menkas dėmesys kreipiamas į esamų ir potencialių neformaliojo švietimo teikėjų pedagoginę kvalifikaciją“. Dėl šios priežasties keliami tokie tikslai:

- Plėsti neformaliojo švietimo mokyklų spektrą;
- Plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo integralumą ir tarpusavio papildomumą (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095).

2015 m. įdiegus neformaliojo švietimo krepšelį, atitinkamai išaugo dalyvavimo neformaliajame ugdyme galimybės: remiantis LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos leidiniu, kuriame apžvelgiama Lietuvos švietimo būklė, duomenimis (2020), įsitraukimas į neformalųjį ugdymą šalyje auga: 2016 m. neformaliajame ugdyme dalyvavo 129,2 tūkst. mokinių, o 2019 m. šis skaičius siekė 145,6 tūkst. Pažymima, jog įsitraukimas į neformalųjį švietimą didėjo visose miestų ir didžiosiose kaimų savivaldybėse (žr. 2 pav.).

3 pav. Neformaliajame ugdyme dalyvaujančių mokinių dalis 2016 m. ir 2019 m.

Šaltinis: LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2020, p. 23

Svarbu pažymėti, kad apžvelgiamu laikotarpiu neformaliojo švietimo programų skaičius padidėjo 132 programomis, kurias mokiniai renka pagal savo interesus ir poreikius. 2018 m. išskiriamos šios neformaliojo ugdymo kryptys:

- Sportas (apie 64 tūkst. mokinių, 27,2 proc. berniukų, 12 proc. mergaičių);
- Muzika (apie 30 tūkst. mokinių, 12 proc. mergaičių, 6,3 proc. berniukų);
- Dailė (14,7 tūkst. mokinių, 6,5 proc. mergaičių, 2 proc. berniukų);
- Choreografija (16,6 tūkst. mokinių, 8,4 proc. mergaičių, 2 proc. berniukų);

- Kalbos (6,2 tūkst. mokinių);
- Pilietiškumas (5,6 tūkst. mokinių);
- Techninė kūryba (apie 5 tūkst. mokinių);
- Informacinės technologijos (daugiau kaip 3,3 tūkst. mokinių) (LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2020).

Vadinasi, galima teigti, kad 2018 m. išskiriamos neformaliojo ugdymo kryptys patvirtina 2016 m. atlikto tyrimo „Neformaliojo švietimo patirčių įtaka asmens gerovei“ išvadas, pagal kurias neformalusis ugdymas nėra nukreiptas į vėlesniame gyvenime reikalingų kompetencijų ugdymą – didžioji dalis apklaustųjų nurodė, jog neformalusis švietimas jiems tėra viena iš laiko praleidimo formų (Lietuvos vaikų ir jaunimo centras, 2017), kas neatitinka Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje nustatyto tikslo „ugdyti kompetencijas, teikiančias galimybių asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo ir saviraiškos poreikius“ (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115). Kitaip sakant, galima teigti, jog neformaliojo švietimo programose dėmesys telkiamas į specialiųjų (sporto, muzikos, dailės, kalbų ir t.t.), o ne bendrųjų kompetencijų, kurios yra reikšmingos socialiniam gyvenimui, ugdymą.

Svarbu paminėti, kad neformaliojo vaikų švietimo programų įgyvendinamas skatinamas tiksliniu finansavimu: 2019 m. savivaldybėms buvo skirta 11,47 mln. eurų, vienam mokiniui po 35,4 eurus metams, tačiau ne visi mokiniai dalyvauja neformaliojo ugdymo programose, tad kiekvienam asmeniui, kuris faktiškai pasinaudojo minėtomis lėšomis, 2019 m. teko po 131,8 eurą (LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2020).

LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (2021) duomenimis, valstybės lėšomis finansuojama:

Neformaliojo vaikų švietimo krepšelis. Rekomenduojama lėšų suma vaikui – 15 eurų, tačiau savivaldybėse ji siekia nuo 10 iki 20 eurų;

Būreliai bendrojo ugdymo mokyklose. Pagal ugdymo planą kiekvienai mokyklai skiriama lėšų apmokėti būreliams;

Pažintinė veikla. Kiekvienai bendrojo ugdymo mokyklai skiriamos lėšos pažintinei veiklai;

ES remiamos neformaliojo švietimo veiklos. ES projektą „Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtra“ įgyvendina Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras. Visų pirma bendrojo ugdymo mokyklos dalyvauja atrankoje, o laimėjusių mokiniai nemokamai dalyvauja neformaliojo ugdymo programose. Pavyzdžiui, Projekto veiklų suvestinės (2018) duomenimis, 2017 m. pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su 200 Lietuvos mokyklų, kurios turi galimybę dalyvauti pasirinktose 6 skirtingose edukacinėse programose. Be to, sukurtas 60 edukacinių programų paketas (Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, 2018);

Švietimą papildančios ugdymo programos. Šios lėšos savivaldybėms skiriamos pagal mokinių skaičių, o paskirstomos meno, muzikos, dailės ir sporto mokykloms, tokiu būdu finansuojant formalųjį švietimą papildančias ugdymo programas;

Vasaros stovyklos. Paprastai organizuojamos nemokamos dieninės stovyklos (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2021).

Apibendrinant neformaliojo ugdymo situaciją Lietuvoje, reikėtų paminėti, kad per pastaruosius metus augo tiek neformaliojo ugdymo finansavimas, tiek dalyvavimas neformaliojo švietimo programose: neformaliojo ugdymo plėtra ir didesnė veiklos įvairovė suteikia galimybes atskleisti individualius

vaikų gebėjimus. Neformaliojo švietimo programose dėmesys telkiamas į specialiujų, pvz., sporto, muzikos, dailės, kalbų, o ne bendrųjų kompetencijų, kurios yra reikšmingos socialiniam gyvenimui, ugdymą.

3.2. Ekspertų interviu rezultatų analizė

Tyrimu siekta nustatyti, **kokiomis priemonėmis** šiuo metu mokiniai įsitraukia į neformaliojo ugdymo bendrakūrą. Dėl šios priežasties ekspertų klausta, kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Prašyta nurodyti tokio įsitraukimo būdus.

Kalbėdami apie mokinių įsitraukimų būdus, ekspertai akcentuoja jų įsitraukimą į **neformaliojo ugdymo planavimą**:

<... kartu aptarti ateinančių metų planus neformaliai, žaidžiant žaidimus, skaitant ištraukas, kuriant istorijų pabaigas...> (Ekspertas 5);

<... ugdytiniai įsitraukia į ugdymo proceso planavimą, kuriant ir įgyvendinant veiklų turinį treniruočių metu...> (Ekspertas 7).

Analizuojant interviu rezultatus, pastebėta, kad ekspertai pabrėžia mokinių įsitraukimą į neformaliojo ugdymo organizacijos **mikroklimate kūrimą**:

<... įsitraukia savo pastebėjimais, pasiūlymais dėl bendrų taisyklių...> (Ekspertas 4);

<...ugdytiniai dalyvauja mokyklos bendrų taisyklių, susitarimų kūrime...> (Ekspertas 7).

Tyrimu taip pat siekta nustatyti, **kokias naudas** mokiniai gauna, įsitraukdami į neformaliojo ugdymo bendrakūrą. Dėl šios priežasties ekspertų klausta, kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna?

Analizuojant tyrimo duomenis, pastebėta, kad kalbėdami apie neformaliojo ugdymo bendrakūros naudas, ekspertai pabrėžia **asmeninių ir socialinių kompetencijų ugdymą, savirealizaciją**:

<...Jie jaučia svarbūs ir naudingi...> (Ekspertas 3);

<...mokiniai...lavina asmenines ir socialines kompetencijas, vertybes ir įgūdžius; investuoja į save, save realizuoja, mokosi iš savo patyrimų, išsilaisvina iš savęs apribojimų; mokosi dirbti komandoje, priiimti atsakomybę, komunikuoti, bendradarbiauti, įveikti baimes, reikšti emocijas; ugdomi lyderystės savybes; laužo stereotipus...> (Ekspertas 7);

<...Realizuoja savo svajones, plėtoja ir atskleidžia savo galimybes...> (Ekspertas 8).

Išanalizavus tyrimo duomenis, nustatyta, jog ekspertai prie neformaliojo ugdymo bendrakūros naudų priskiria vaikų **motyvacijos ir pasitikėjimo augimą**:

< tampa labiau savimi pasitikintys, atsakingesni, disciplinuoti, geba dažniau valdyti savo emocijas, tinkamai nukreipti susikaupusių energijų> (Ekspertas 6);

<...Auga vaiko motyvacija...> (Ekspertas 8).

Siekiant identifikuoti **bendrakūros galimybes**, ekspertų klausta, kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime?

Kalbėdami apie bendrakūros galimybes, ekspertai užsimena, kad mokinių dalyvavimui neformalaus ugdymosi patirčių kūrimo padeda suteikta **laisvė rinktis ir įsitraukti į kūrybos procesą**:

<...jei mokytojas atkreipia nuomonę, prašo mokinių išsakyti savo pageidavimus, jei yra atvira diskusija, be jokio konkretaus „nusistatymo“, jei yra leidžiama klysti ir pačiam suprasti kas gerai, kas blogai...> (Ekspertas 4);

<... tad drąsiai reiškia savo nuomonę. Vaikai prašo šokti jiems patinkančius šokius, grojimo pamokose siūlo jiems įdomius muzikinius kūrinius...> (Ekspertas 2);

<...laisvė improvizuoti, kurti solinius ir grupinius šokius...> (Ekspertas 2).

Taip pat **bendraamžių ir mokytojų pripažinimas**:

< ...padeda noras būti pastebėtiems bendraamžių ir kitų pedagogų> (Ekspertas 6);

<...Pagyrimai, pasiekimai bendraamžių tarpe, mokytojų asmenybės ir jų sėkmės istorijos, publikacijos žiniasklaidoje ir soc. tinkluose, interviu...> (Ekspertas 8).

Tyrimo norėta identifikuoti **bendrakūros trukdžius**, tad ekspertams buvo užduotas klausimas: kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrimo?

Interviu metu pabrėžtas **žmogiškųjų ir fizinių išteklių trūkumas**:

<... pagalbos atliekant papildomus darbus, pagalbos vykstant į pasirodymus...> (Ekspertas 3);

<... Kaimo vietovėse pastebima, kad vaikams nėra galimybių dalyvauti mieste organizuojamose veiklose, nes nevažiuoja autobusai...> (Ekspertas 8).

Nagrinėjant interviu rezultatus, pastebima, kad kalbėdami apie bendrakūros trukdžius, ekspertai akcentuoja **tarpinstitucinės komunikacijos stoka**:

<... Labiausiai trūksta komunikacijos tarp institucijų: tarp bendrojo ugdymo mokyklų ir neformaliojo ugdymo įstaigų...> (Ekspertas 8);

<... Neaiški švietimo politika neformalaus ugdymo klausimais, labai blogai išvystyta komunikacija tarp institucijų...> (Ekspertas 7).

Nurodyta, kad mokiniams trukdo ir **neigiami** neformaliojo ugdymo **užsiėmimų ypatumai**:

<... nesaugi/nejauki būrelio aplinka; prasta emocinė atmosfera būrelio kolektyve...> (Ekspertas 1);

<... Per ilgai trunkantis procesas. Nereguliarūs užsiėmimai...>. (Ekspertas 3).

Tyrimu siekta nustatyti **bendrakūros skatinimo priemones**, todėl ekspertų klausta, kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrimo? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Nagrinėjant informantų atsakymus, pastebėta, kad išskiriami įvairūs skatinimo būdai, tačiau pabrėžiama **tėvų įsitraukimo** svarba:

<... Pagalbos sulaukia iš tėvelių...> (Ekspertas 2);

< Manau, kad puikiai gali pagalbą suteikti mokinių tėvai...> (Ekspertas 5);

<...Tėvų įtraukimas ir skatinimas... > (Ekspertas 7);

<... Jeigu vyktų dažnesni užsiėmimų pristatymai, tėvų įsitraukimas ir mažiau konkurencijos. Labai svarbu motyvuoti pedagogus, tada kursis tvirtas ryšys tarp jo ir mokinio...> (Ekspertas 8).

Be to, interviu metu ekspertai pabrėžė **viešo pripažinimo** reikšmingumą:

<... kolektyvo populiarumas, teigiamos informacijos skelbimas socialiniuose tinkluose, televizijoje skatina vaiką džiaugtis savo užsiėmimu...> (Ekspertas 2);

< ... spektakliai sulaukia daug dėmesio, tad mokiniai džiaugiasi, kai žiūrovai ploja dėkoja, dovanoja saldumynų ir kviečia atvykti su nauju pastatymu...> (Ekspertas 5);

<... Pasveikinimai viešų renginių metu. Padėkos raštai. Sklaida. Dovanos. Dešimtuko (mokyklos, rajono) rinkimai. Atstovavimas rajono ar šalies komandoms. Išvykos ir dalyvavimas tarptautiniuose turnyruose. Asmeninė padėka. Lengvatų suteikimas.> (Ekspertas 7).

Svarba priskirta **mokytojų bei vaikų sąveikai**:

<...komunikuoju su savo grupės vaikais, nes manau, jog šiuo būdu sukuriame teigiamą tarpusavio ryšį...> (Ekspertas 6);

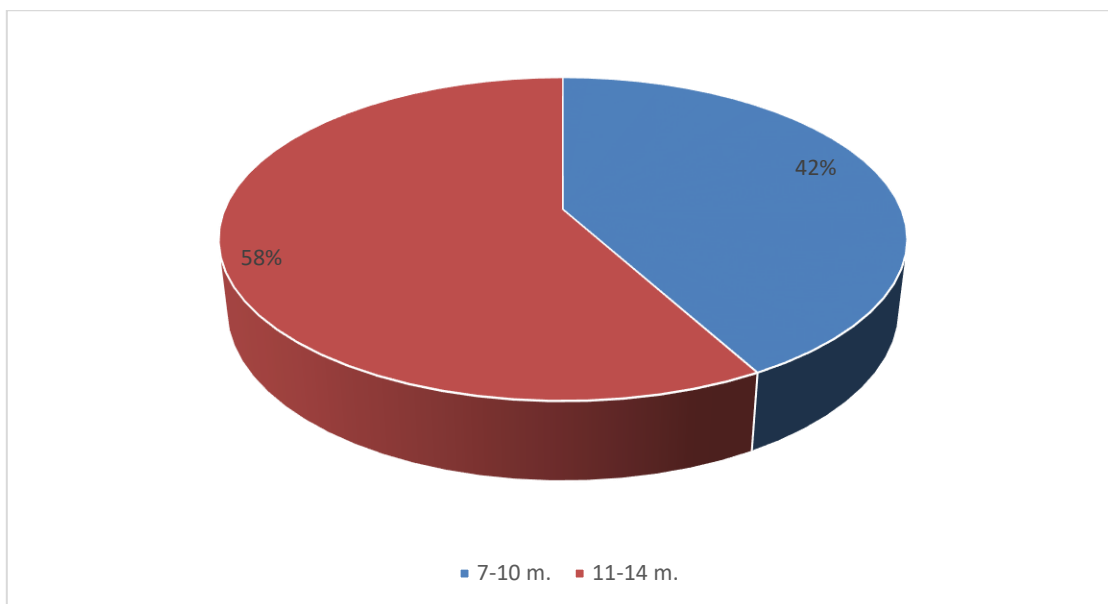
<...Svarbu išgirsti vaiką, išklaudyti. Nesmerkti, neteisti. Mokėti priimti kritiką iš vaikų. Jų mintys yra unikalios...> (Ekspertas 4).

Apibendrinant, reikėtų paminėti, kad kalbėdami apie tai, kokiomis priemonėmis šiuo metu mokiniai įsitraukia į neformaliojo ugdymo bendrakūrą, ekspertai akcentuoja vaikų įsitraukimą į neformaliojo ugdymo veiklų planavimą, mikroklimato kūrimą, kuris įgyvendinamas pastebėjimų, pasiūlymų forma. Pastebėta, kad ekspertai pabrėžia asmeninių ir socialinių kompetencijų ugdymą, savirealizaciją kaip neformaliojo ugdymo bendrakūros naudas. Remiantis ekspertų interviu rezultatų analize, galima teigti, kad žmogiškųjų ir fizinių išteklių trūkumas, tarpinstitucinės komunikacijos stoka ir neigiami neformaliojo ugdymo užsiėmimų ypatumai yra pagrindiniai bendrakūros trukdžiai. Kalbant apie bendrakūros skatinimo priemones, pabrėžiamas tėvų įsitraukimo, viešo pripažinimo reikšmingumas, vaikų ir mokytojų sąveikos svarba.

3.3. Anketinės apklausos rezultatų analizė

Kiekybiniu tyrimu siekta apklausti mokinius, gaunant reikalingų duomenų apie neformaliojo ugdymo bendrakūros trukdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Tyrimo metu siekta nustatyti mokinių amžių. Apklaustųjų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes pateiktas 4 pav.

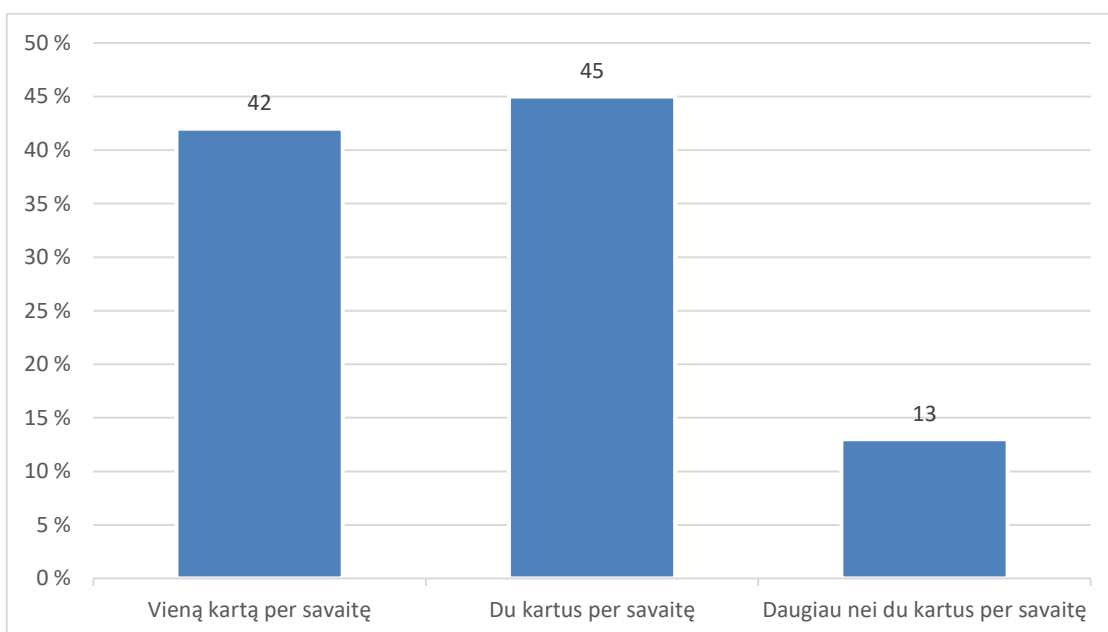
4 pav. Apklaustųjų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

4 pav. pateikta informacija rodo, kad daugiau nei pusę apklaustųjų – 58 proc. (n=28) sudarė 11-14 m. amžiaus mokiniai, o likę 42 proc. (n=20) respondentų priklausė 7-10 m. amžiaus grupei.

Antruoju klausimu siekta nustatyti respondentų lytį. Išanalizavus duomenis, galima teigti, kad apklausoje dalyvavo 63 proc. (n=30) mergaičių ir 37 proc. (n=18) berniukų.

Tyrimo metu norėta išsiaiškinti, kaip dažnai respondentai dalyvauja neformaliojo ugdymo užsiėmimuose, kurie vyksta tiek mokykloje, tiek kitose vietose. Tyrimo dalyvių atsakymai pateikti 5 pav.

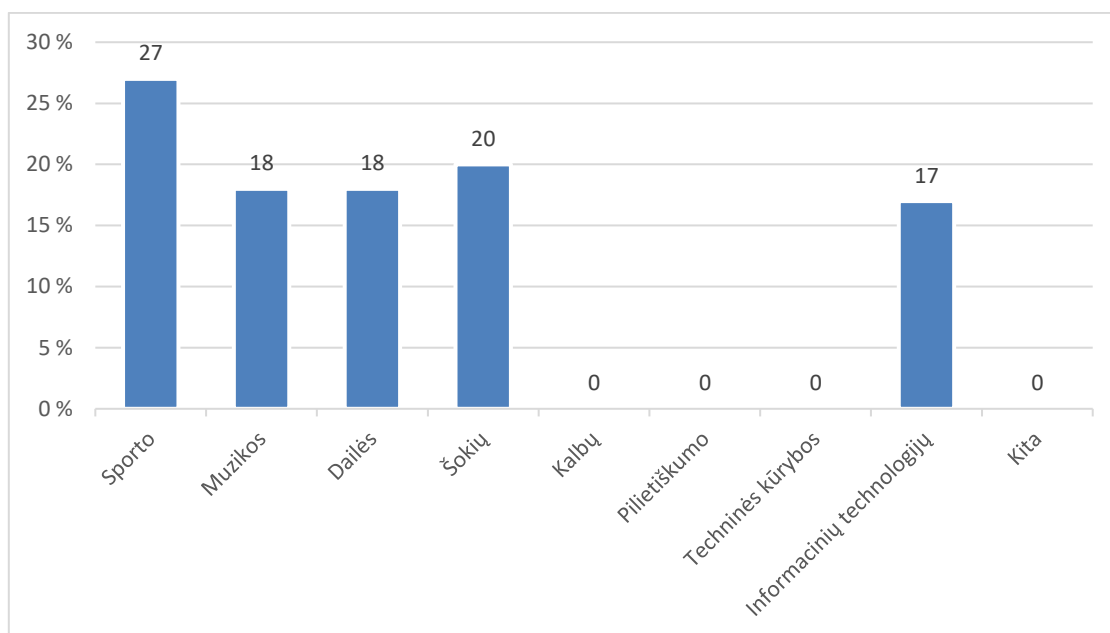
5 pav. Apklaustųjų pasiskirstymas pagal būrelių lankymo dažnumą (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Analizuojant 5 pav. pateiktus duomenis, paminėtina, kad beveik pusė apklausoje dalyvavusių mokinių (45 proc., n=22) būrelius lanko du kartus per savaitę. Kiek mažiau respondentų (42 proc., n=20) nurodė, kad neformaliojo ugdymo užsiėmimus lanko vieną kartą per savaitę. Vos 13 proc. (n=6) apklaustų vaikų į būrelius eina daugiau nei du kartus per savaitę.

Apklausoje dalyvavusių mokinių klausta, kiek būrelių jie lanko. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad šiuo metu absoliuti dauguma vaikų – 73 proc. (n=35) – lanko kelis būrelius. Likusieji 27 proc. (n=13) nurodė, kad lanko vieną būrelį.

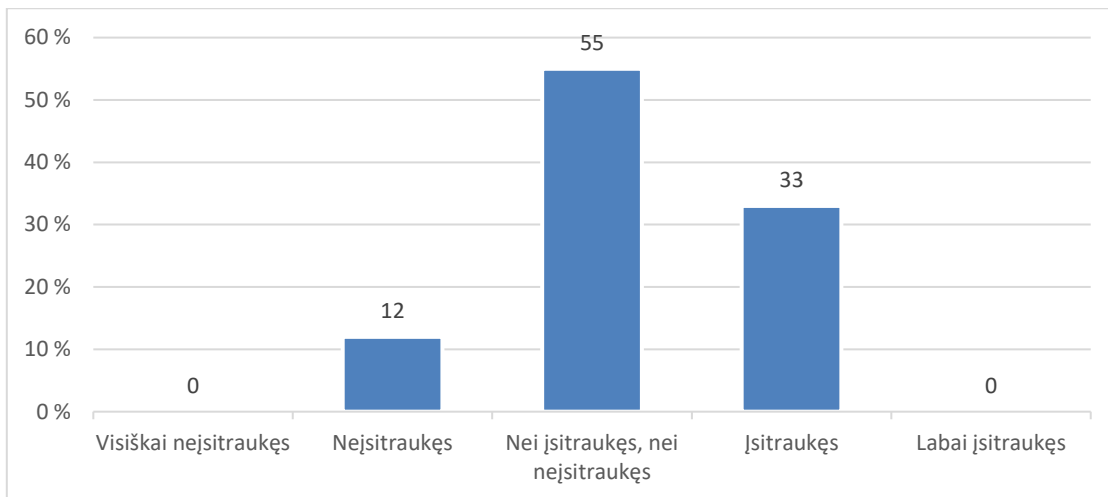
Tęsiant apklausą, pažymėjusiųjų, jog lanko kelis būrelius, paprašyta išsirinkti vieną konkretų neformaliojo ugdymo užsiėmimą, ir jį nurodyti. Respondentų pasirinkimai pateikti 6 pav.

6 pav. Apklaustųjų lankomi būreliai (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Tyrimo metu respondentų klausta, ar pasirinkto būrelio metu jie jaučiasi įsitraukę į veiklas. Įsitraukimas vertintas skalėje nuo 1 iki 5, kur 1 – visiškai neįsitraukęs, o 5 – visiškai įsitraukęs. Apklaustųjų atsakymai pateikti 7 pav.

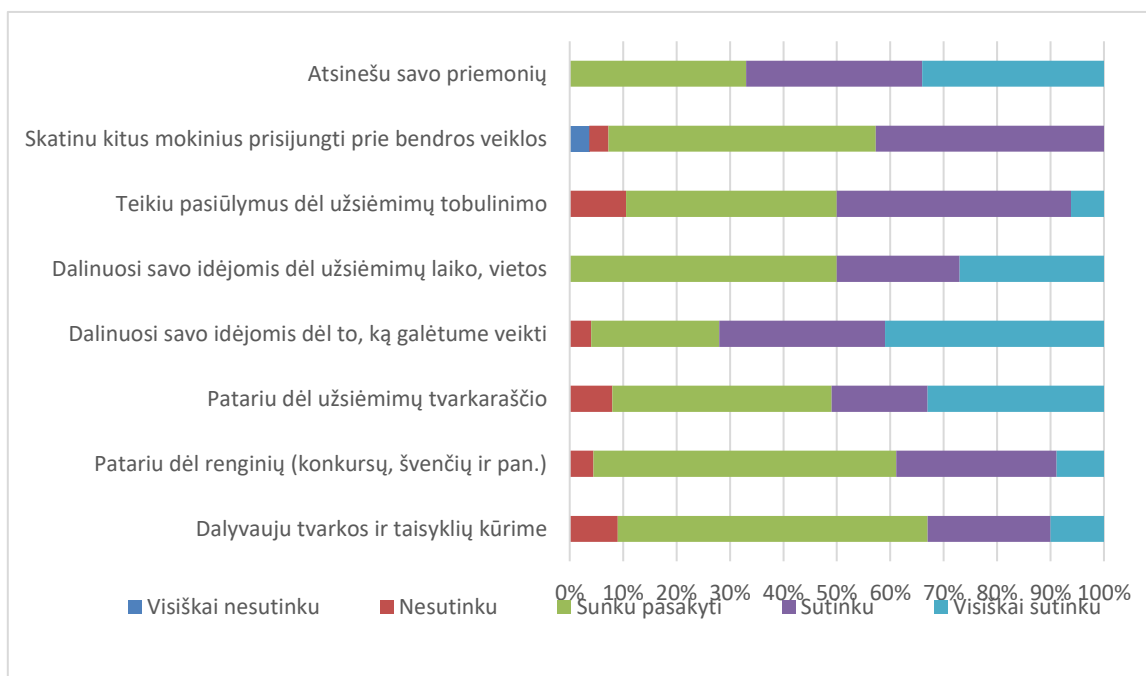

7 pav. Apklaustųjų įsitraukimo į veiklas lygis (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Nagrinėjant 7 pav. pateiktą informaciją, galima teigti, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių, t.y., 55 proc. (n=26) jaučiasi nei įsitraukę, nei neįsitraukę į lankomo būrelio veiklas. Svarbu paminėti, jog ne maža dalis respondentų (33 proc., n=16) tvirtina, jog į neformaliojo ugdymo užsiėmimo veiklas yra įsitraukę. Kita vertus, 12 proc. (n=6) apklausoje dalyvavę mokiniai nurodė, kad apskritai nesijaučia įsitraukę.

Tyrimo dalyvavusių mokinių prašyta įvertinti su pasirinktu būreliu susijusius teiginius. Vertinimui naudota skalė nuo 1 iki 5, kur 1 – visiškai nesutinku, o 5 – visiškai sutinku. Rezultatai pateikti 8 pav.

8 pav. Apklaustųjų įsitraukimo formos (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Analizuojant 8 pav. pateiktą informaciją, galima teigti, kad kalbėdami apie bendros tvarkos ir taisyklių kūrimą, didžioji dalis (58 proc., n=28) apklaustųjų nei sutinka, nei nesutinka su tuo, kad tokiu būdu įsitraukia į būrelio veiklas. Paminėtina, kad 23 proc. (n=12) tyrimo dalyvių nurodo, kad sutinka, o 10 proc. (n=5) – visiškai sutinka su šiuo teiginiu.

Tęsiant analizę, svarbu paminėti, jog mokinių klausta, ar jie pataria dėl bendrų būrelio renginių. Nustatyta, jog daugiau nei pusė tyrimo dalyvių (51 proc., n=24) nei sutinka, nei nesutinka su tuo, kad teikia patarimus dėl bendrų konkursų ar švenčių. 27 proc. (n=13) respondentų nurodė, kad sutinka su šiuo teiginiu.

Tyrimo dalyvių klausta, ar jie pataria dėl užsiėmimų tvarkaraščio. Anketinės apklausos rezultatų analizė atskleidė, jog dauguma mokinių (41 proc., n=20) nei sutinka, nei nesutinka su teiginiu, kad jie pataria dėl neformaliojo ugdymo užsiėmimų tvarkaraščio. Svarbu paminėti, kad ne maža dalis respondentų (33 proc., n=16) tvirtina, jog tokius patarimus teikia.

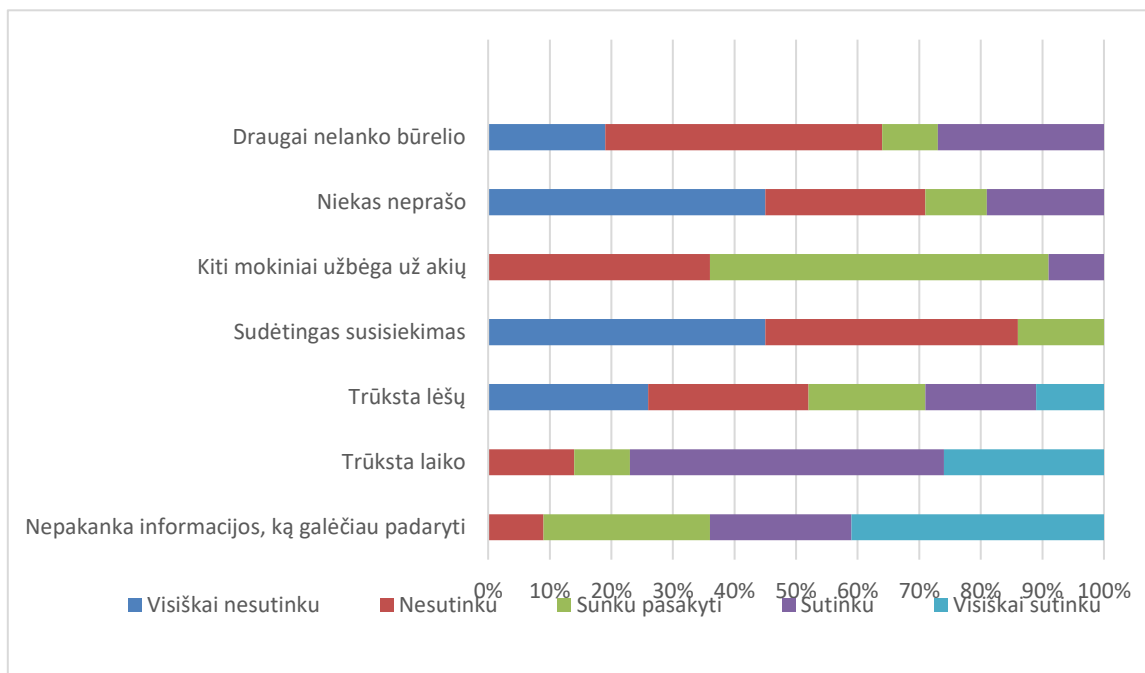
50 proc. (n=24) apklaustųjų tvirtina, kad sunku pasakyti, ar jie dalinasi savo idėjomis dėl bendros veiklos krypties. Kita vertus, 27 proc. (n=13) tyrimo dalyvių su tuo sutinka.

Pastebėta, jog pusė tyrimo dalyvių 50 proc. (n=24) patvirtina, kad teikia siūlymus dėl užsiėmimų tobulinimo. Paminėtina, kad 47 proc. (n=23) nei sutinka, nei nesutinka su šiuo teiginiu.

Vertindami teiginį, susijusį su asmeninių priemonių atsinešimu, 34 proc. (n=17) respondentų teigia, kad visiškai su tuo sutinka, o po 33 proc. (n=16) apklausoje dalyvavusių mokinių nurodė, kad sutinka su šiuo teiginiu, arba kad sunku pasakyti, ar šis teiginys jiems taikytinas.

Šie rezultatai sutampa su ekspertų pastebėjimais apie vaikų įsitraukimą į neformaliojo ugdymo veiklų planavimą, mikroklimato kūrimą, kuris įgyvendinamas pastebėjimų, pasiūlymų forma.

Tyrimo dalyvių prašyta nurodyti, kas jiems trukdo labiau įsitraukti į būrelių veiklą. Atsakymai pateikti 9 pav.

9 pav. Apklaustųjų įsitraukimo kliūtys (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

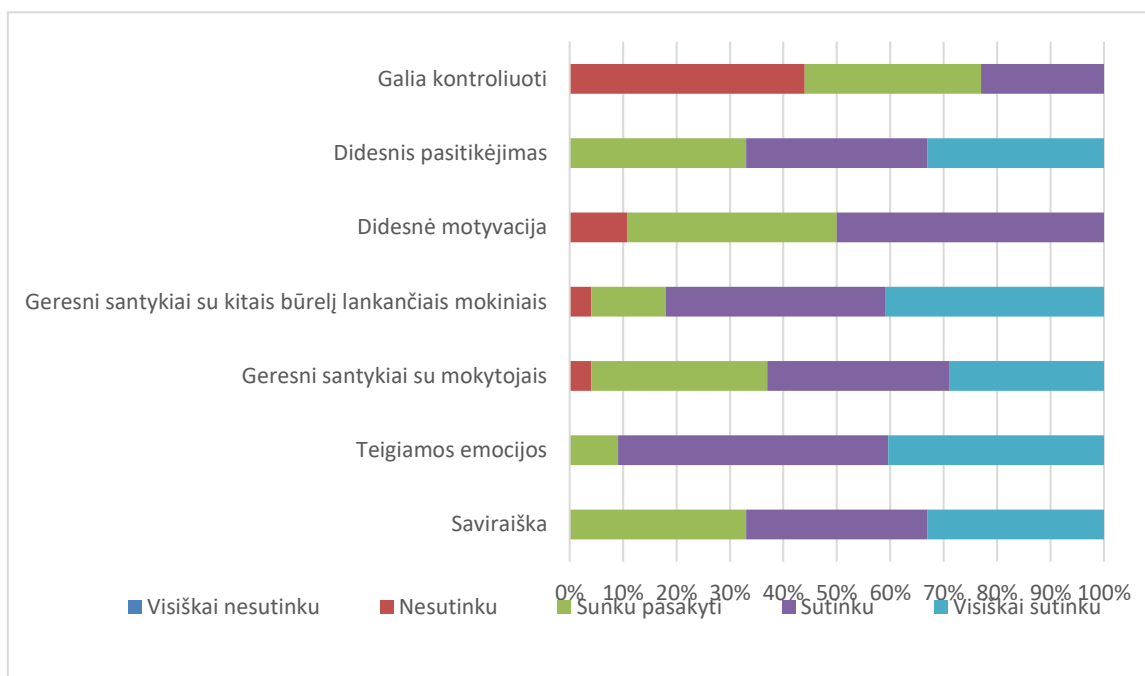
Analizuojant 9 pav. pateiktą informaciją, galima teigti, kad 41 proc. (n=20) ir 23 proc. (n=11) tyrimo dalyvių atitinkamai visiškai sutinka ir sutinka su tuo, jog jiems nepakanka informacijos apie tai, kaip galėtų įsitraukti. 27 proc. (n=13) apklaustų mokinių nurodo, kad jiems sunku įvertinti šį teiginį.

Daugiau nei pusė (t.y., 51 proc., n=24) respondentų teigia, kad pagrindinė didesnio įsitraukimo į būrelių veiklą kliūtis yra laiko stoka. Svarbu paminėti, kad po 26 proc. (n=54) apklaustųjų visiškai nesutiko ir nesutiko su teiginiu, kad įsitraukti jiems kliūdo lėšų trūkumas.

Beveik pusė tyrime dalyvavusių mokinių (45 proc., n=22) neigė, kad sudėtingas susisiekimasis yra pagrindinė didesnio įsitraukimo į būrelių veiklą kliūtis. Didžiajai daliai (55 proc., n=26) respondentų buvo sunku pasakyti, ar kitų mokinių užbėgimas už akių trukdo labiau įsitraukti į veiklą, ar ne.

Tęsiant analizę, svarbu paminėti, jog 45 proc. (n=22) apklaustųjų nesutiko su teiginiu, kad į būrelių veiklą trukdo įsitraukti faktas, jog draugai to būrelio nelanko. Panaši situacija stebima teiginio „niekas neprašo“ atveju, kai 45 proc. (n=22) respondentų visiškai su tuo nesutinka.

Tyrimo dalyvių klausta, kokias naudas jie gauna, aktyviai įsitraukdami į būrelio veiklą. Tyrimo rezultatai pateikti 10 pav.

10 pav. Apklaustųjų naudos (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Nagrinėjant 10 pav. pateiktą informaciją, reikėtų paminėti, kad geresni santykiai su kitais būrelį lankančiais mokiniais yra ta nauda, su kuria visiškai sutinka beveik pusė – 41 proc. respondentų (n=20). Net 90 proc. (n=43) apklausoje dalyvavusių mokinių pritaria, jog aktyviai įsitraukdami į būrelių veiklą, jie patiria gerų emocijų.

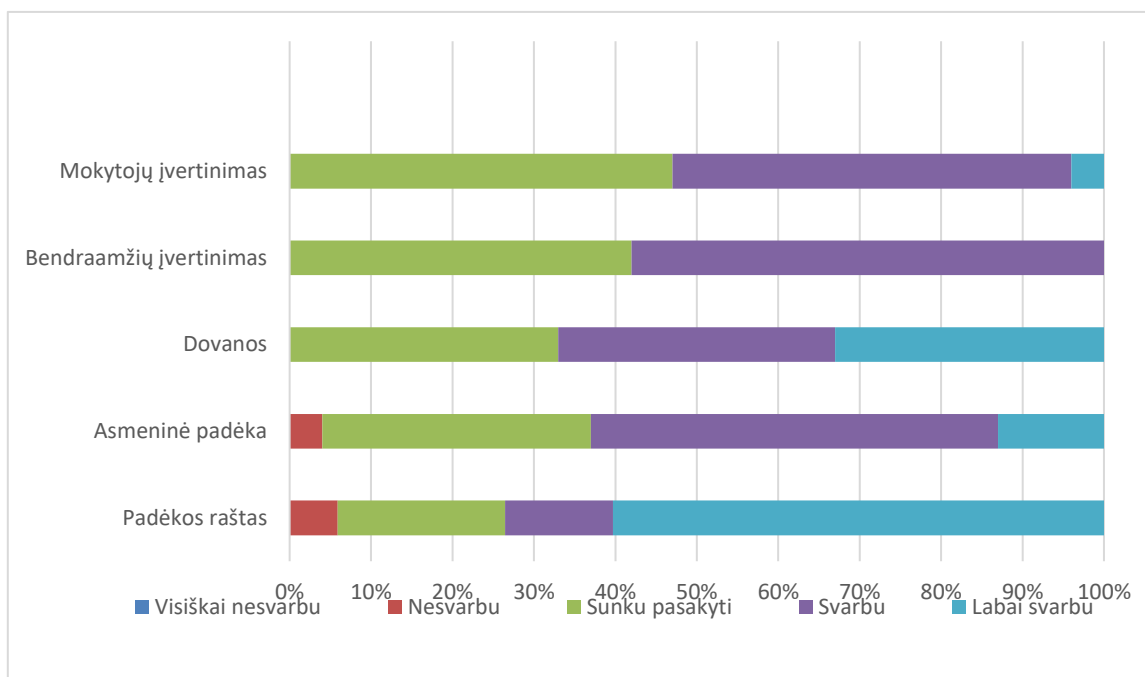
34 proc. (n=17) ir 29 proc. (n=14) respondentų nurodo, kad atitinkamai sutinka arba visiškai sutinka su tuo, jog geresni santykiai su mokytojais – tai dar vienas įsitraukimo į būrelių veiklą privalumas.

Kita vertus, vertindami galią kontroliuoti, kaip galimą aktyvaus įsitraukimo į būrelių veiklas naudą, beveik pusė (44 proc., n=21) tyrime dalyvavusių mokinių nurodė, kad su tuo nesutinka.

Kalbant apie didesnę pasitikėjimą, respondentų atsakymai pasiskirstė panašiai: 33 proc. (n=16) nurodė, jog jiems sunku pasakyti, 34 proc. (n=17) – sutiko, o likusieji 33 proc. (n=16) – visiškai sutiko su tuo, kad didesnis pasitikėjimas yra aktyvaus įsitraukimo į bendrąją naudą.

Tyrimo metu siekta nustatyti, kokios priemonės skatintų mokinius aktyviau įsitraukti į neformaliojo ugdymo veiklas. Dėl šios priežasties respondentų klausta, kiek jiems svarbios 11 pav. identifikuotos paskatinimo priemonės.

11 pav. Apklaustųjų skatinimo priemonės (proc.)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

11 pav. pateikti tyrimo duomenys rodo, kad padėkos raštas, kaip aktyvesnio įsitraukimo į neformaliojo ugdymo veiklą, skatinimo priemonė yra labai svarbus beveik pusei (41 proc., n=20) apklaustųjų. 14 proc. (n=7) respondentų nurodė, jog jiems sunku įvertinti šią paskatinimo priemonę, o 4 proc. (n=2) teigė, jog padėkos raštai jiems nesvarbūs.

Kalbėdami apie asmeninę padėką, pusė apklaustų mokinių (50 proc., n=24) nurodė, kad asmeninė padėka jiems yra svarbi, o 13 proc. (n=6) teigė, kad ši priemonė – labai svarbi. Pastebėta, kad 33 proc. respondentų šiuo klausimu negalėjo nieko pasakyti.

Vertinant dovanas, respondentų atsakymai pasiskirstė panašiai: 33 proc. (n=16) nurodė, jog jiems sunku pasakyti, 34 proc. (n=17) – sutiko, o likusieji 33 proc. (n=16) – visiškai sutiko su tuo, kad dovanos jiems yra svarbi skatinimo priemonė.

Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių (58 proc., n=28) teigia, kad bendraamžių įvertinimas yra svarbi aktyvesnio įsitraukimo į neformaliojo ugdymo veiklą skatinimo priemonė. Kalbant apie mokytojų įvertinimą, verta paminėti, kad 49 proc. (n=24) respondentų tai yra svarbu.

Viską apibendrinant, galima teigti, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių, t.y., 55 proc. (n=26) jaučiasi nei įsitraukę, nei neįsitraukę į lankomo būrelio veiklas. Ne maža dalis respondentų (33 proc., n=16) tvirtina, jog į neformaliojo ugdymo užsiėmimo veiklas yra įsitraukę. Pusė tyrimo dalyvių 50 proc.

(n=24) patvirtina, kad teikia siūlymus dėl užsiėmimų tobulinimo, kiek mažiau (34 proc., n=16) respondentų teigia, kad visiškai su sutinka, jog į būrelių veiklą įsitraukia, atsinešdami savo priemonių. 41 proc. (n=20) ir 23 proc. (n=11) tyrimo dalyvių atitinkamai visiškai sutinka ir sutinka su tuo, jog jiems nepakanka informacijos apie tai, kaip galėtų įsitraukti. Daugiau nei pusė (t.y., 51 proc.) respondentų teigia, kad pagrindinė didesnio įsitraukimo į būrelių veiklą kliūtis yra laiko stoka. Geresni santykiai su kitais būrelių lankančiais mokiniais yra ta nauda, su kuria visiškai sutinka beveik pusė – 41 proc. respondentų (n=20). 34 proc. (n=17) – sutiko, o likusieji 33 proc. (n=16) – visiškai sutiko su tuo, kad didesnis pasitikėjimas yra aktyvaus įsitraukimo į bendrakūrą nauda. Net 90 proc. (n=43) apklausoje dalyvavusių mokinių pritaria, jog aktyviai įsitraukdami į būrelių veiklą, jie patiria gerų emocijų, tobulina asmenines, socialines ir pažinimo kompetencijas. Kalbant apie skatinimo priemones, reikėtų išskirti asmeninę padėką, padėkos raštą, bendraamžių įvertinimą.

IŠVADOS

1. Bendrakūra – visų ugdymo rezultatais suinteresuotų asmenų dalyvavimu ir įsitraukimu paremta bendradarbiavimo forma, kuriai būdingas naujų žinių kūrimas, didesnės visuminės vertės generavimas. Šio proceso metu dalyviai turi galimybę vienodai prisidėti prie mokymo programos konceptualizavimo, sprendimų priėmimo, įgyvendinimo. Neformalusis ugdymas – tai švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas. Juo siekiama tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais, sistemškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti mokinių gebėjimus ir įgūdžius. Neformaliojo ugdymo programas vykdo neformaliojo ugdymo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai, o formalųjį švietimą papildantį ugdymą – muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos.
2. Bendrakūra išplečia žinių lauką, skatindama abi puses daugiau tyrinėti dalykus, ir mokymosi patirtį paversti tuo, kas suteikia papildomos vertės besimokantiems, kurie tampa aktyviais proceso dalyviais. Nauda siejama su bendros atsakomybės, pagarbos ir pasitikėjimo ugdymu, mokymosi vieni iš kitų bendradarbiaujančioje bendruomenėje, asmenų pasitenkinimu bei tobulėjimu. Nors bendrakūra kelia iššūkių mokytojams ir studentams, bendrakūros patirtis prisideda prie tokių kompetencijų kaip lyderystė, komunikacija ir komandinis darbas. Švietimo kontekste bendrakūra apima šias naudas: daro poveikį psichosocialinei mokymosi aplinkai, motyvacijai ir metakognicijai bei švietimo paslaugų kokybei, šalys geriau supranta viena kitos požiūrį į švietimą, skatina pozityvesnę, labiau įtraukiančią ir demokratiškesnę mokymosi aplinką, didina vidinę motyvaciją ir švietimo kokybę.
3. Atlikus ekspertų interviu, nustatyta, kad vaikų įsitraukimas į neformaliojo ugdymo veiklų planavimą, mikroklimato kūrimą vykdomas pastebėjimų, pasiūlymų forma. Pastebėta, kad ekspertai pabrėžia asmeninių ir socialinių kompetencijų ugdymą, savirealizaciją kaip neformaliojo ugdymo bendrakūros naudas. Remiantis ekspertų interviu rezultatų analize, galima teigti, kad žmogiškųjų ir fizinių išteklių trūkumas, tarpinstitucinės komunikacijos stoka ir neigiami neformaliojo ugdymo užsiėmimų ypatumai yra pagrindiniai bendrakūros trukdžiai. Kalbant apie bendrakūros skatinimo priemones, pabrėžiamas tėvų įsitraukimo, viešo pripažinimo reikšmingumas, vaikų ir mokytojų sąveikos svarba.
4. Atlikus anketinę apklausą, nustatyta, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių jaučiasi nei įsitraukę, nei neįsitraukę į lankomo būrelio veiklas. Dauguma respondentų teikia siūlymus dėl užsiėmimų tobulinimo, į būrelių veiklą įsitraukia, atsinešdami savo priemonių. Kalbant apie bendrakūros trukdžius, reikėtų išskirti informacijos apie įsitraukimo į būrelių veiklą galimybes stoka ir laiko trūkumą. Remiantis anketinės apklausos rezultatų analize, galima teigti, kad geresni santykiai su kitais būrelį lankančiais mokiniais, geros emocijos, didesnis pasitikėjimas – tai aktyvaus įsitraukimo į bendrakūrą naudos. Kalbant apie skatinimo priemones, reikėtų išskirti asmeninę padėką, padėkos raštą, bendraamžių įvertinimą, lengvatų suteikimą ir tėvų įtraukimą.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, Mažeikių rajono neformaliojo ugdymo organizacijoms rekomenduojama suteikti daugiau galimybių tėvams dalyvauti sprendimų priėmimo, stiprinti komunikaciją tarp tėvų, mokinių ir neformaliojo ugdymo paslaugų teikėjų, nes tėvų įsitraukimas yra viena iš bendrakūros skatinimo priemonių. Bendrakūros komunikacijos procese tėvams suteikus daugiau iniciatyvos, jie neliktų pasyvūs stebėtojai. Taip pat siūloma informuoti mokinius apie galimybes aktyviau įsitraukti į būrelių veiklą, skatinti juos asmeninėmis padėkomis, pagyrimais, padėkos raštais, pažintinėmis ir edukacinėmis kelionėmis, vasaros stovyklomis, publikacijomis žiniasklaidoje, soc. tinkluose. Neformaliojo ugdymo organizacijos turėtų numatyti aiškius vaikų saviraiškos poreikius tenkinimo trikdžius: žmogiškųjų išteklių stygių (neturima kvalifikuotų mokytojų), techninės bazės trūkumą (patalpoms trūksta reikalingos technikos), neoptimalų veiklų paskirstymo laiką, plėsti paslaugas, jas įvairinti ir pritaikyti šiuolaikiniam vaikui. Neformalaus ugdymo programų vykdytojai turėtų įvairinti savo veiklų prezentacijas įvairiose miesto edukacinėse aplinkose (muziejuose, bibliotekose, tėvų darbovietėse, lauko erdvėse, miesto renginių metu, Mažeikių atviroje jaunimo erdvėje, pas socialinius partnerius ir kt.). Dalyvaujant neformaliose veiklose vaikas įgyja žinių, kompetencijų, patirčių, pasitikėjimo ir stiprina savo asmenines kompetencijas. Neformaliojo ugdymo organizacijos kasmet turėtų analizuoti ir vertinti veiklų pasirinkimo pokyčius, tartis ir reflektuoti, atliepti vaikų poreikius, užtikrinti geresnę neformaliojo ugdymo kokybę bei galimybes turiningai leisti laisvalaikį saugioje edukacinėje aplinkoje. Bendravimas ir bendradarbiavimas yra geriausia strategija siekiant patenkinti jaunosios visuomenės poreikius.

LITERATŪRA

1. Bergmark U, Westman S. (2016). Co-creating curriculum in higher education: promoting democratic values and a multidimensional view on learning. *Int Acad Devel.* 21(1):28–40.
2. Björklund TA, Keipi T, Celik S, Ekman K. (2019). Learning across silos: design factories as hubs for co-creation. *Eur J Educ.* 54(4):552–565.
3. Bonsu, S. K., Darmody, A. (2008). Co-creating second life: Market—consumer cooperation in contemporary economy. *Journal of Macromarketing*, 28(4), 355–368.
4. Bovill, C. (2014). An investigation of co-created curricula within higher education in the UK, Ireland and the USA. *Innovations in Education and Teaching International*, 51(1), 15- 25.
5. Bovill, C., Cook-Sather, A., Felten, P., Millard, L., Moore-Cherry, N. (2016). Addressing potential challenges in co-creating learning and teaching: Overcoming resistance, navigating institutional norms and ensuring inclusivity in student–staff partnerships. *Higher Education*. 71(2): 195-208.
6. Bovill, C. (2019). A co-creation of learning and teaching typology: What kind of co-creation are you planning or doing?. *International Journal for Students As Partners*, 3(2), 91–98.
7. Bovill C., (2020). Co-creation in learning and teaching: the case for a whole-class approach in higher education. *High Educ.* 79(6): 1023–1037.
8. Carini, R. M., Kuh, G. D., & Klein, S. P. (2006). Student engagement and student learning: Testing the linkages. *Research in Higher Education*, 47(1), 1–32.
9. Cook-Sather A., Luz A., (2015). Greater engagement in and responsibility for learning: what happens when students cross the threshold of student–faculty partnership. *High Edu Res Dev.* 34(6):1097–1109.
10. Cook-Sather, A., Bovill, C. & Felten, P. (2014). *Engaging students as partners in learning and teaching: A guide for faculty.* San Francisco: Jossey Bass.
11. Cova, B., Dalli, D. (2009). Working consumers: The next step in marketing theory? *Marketing Theory*, 9(3), 315–339.
12. Cova, B., Dalli, D., Zwick, D. (2011). Critical perspectives on consumers’ role as ‘producers’: Broadening the debate on value co-creation in marketing processes. *Marketing Theory*, 11(3), 231–241.
13. Díaz-Méndez, M., Gummesson, E. (2012). Value co-creation and university teaching quality: Consequences for the european higher education area (EHEA). *Journal of Service Management*, 23(4), 571–592.
14. Dollinger, M., Lodge, J., & Coates, H. (2018). Co-creation in higher education: towards a conceptual model. *Journal of Marketing for Higher Education*, 1–22.
15. Enright E, Coll L, Ní Chróinín D, Fitzpatrick M. (2017). Student voice as risky praxis: democratising physical education teacher education. *Phys Educ Sport Pedagogy.* 22(5):459–472.
16. Europos Tarybos interneto svetainė. Prieiga per internetą: <https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/non-formal-education>
17. Europos Tarybos Parlamento asamblėjos rekomendacija Nr. 1437 „Dėl neformaliojo ugdymo“. 2000.
18. Ruškus J., Žvirdauskas D., Stanišauskienė V. (2009). *Neformalusis švietimas Lietuvoje.*
19. Faktai. Interesai. Vertinimai. Vilnius
20. Petronienė O., Taljūnaitė M. (2011). Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumo geografinis veiksnys. *Filosofija. Socialogija.* T.22 Nr.4, p.455-465, Lietuvos mokslų akademija.
21. Gailius, Ž., Malinauskas, A., Petkauskas, D., Ragauskas, L. (2013). Darbo su jaunimo grupėmis vadovas. Neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje. Leidykla-spaustuvė „Firidas“. Vilnius. Prieiga per internetą: <https://neformaliai.files.wordpress.com/2013/01/darbo-su-jaunimo-grupemisvadovas.pdf> .

22. Fisher, D., Smith, S. (2011). Cocreation is chaotic: What it means for marketing when no one has control. *Marketing Theory*, 11(3), 325–350
23. Fraser, S.P., Bosanquet, A.M. (2006). The curriculum? That's just a unit outline, isn't it? *Studies in Higher Education*. 31(3): 269–84.
24. Füller, J., Hutter, K., Faullant, R. (2011). Why co-creation experience matters? Creative experience and its impact on the quantity and quality of creative contributions. *R&D Management*, 41(3), 259–273.
25. Garbauskaitė-Jakimovska J. (2014). Education in Youth Work: in Search for Quality in Youth Non-formal Education. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, 9, 64-80.
26. Gibbert, M., Leibold, M., & Probst, G. (2002). Five styles of customer knowledge management, and how smart companies use them to create value. *European Management Journal*, 20(5), 459–469.
27. Gummesson, E. (2002). Relationship marketing in the new economy. *Journal of Relationship Marketing*, 1(1), 37–57.
28. Healey, M., Flint, A., & Harrington, K. (2014). Students as partners in learning and teaching in higher education. York: Higher Education Academy.
29. Kaminskienė L., Žydzūnaitė V., Jurgilė V., Ponomarenko T. (2020). Co-creation of Learning: A Concept Analysis. *European Journal of Contemporary Education*. E-ISSN 2305-6746, 2020, 9(2): 337-349.
30. Könings, K. D., Mordang, S., Smeenk, F., Stassen, L., & Ramani, S. (2020). Learner involvement in the co-creation of teaching and learning: AMEE Guide No. 138. *Medical Teacher*, 1–13.
31. Leoste, J., Tammets, K., Ley, T. (2019). Co-Creation of Learning Designs: Analyzing Knowledge Appropriation in Teacher Training Programs. EC-TEL 2019 conference paper.
32. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 2011-03-31, Nr. 38-1804). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.1480>
33. Lietuvos Respublikos Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463390>
34. Lietuvos Respublikos Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (Žin., 2006-01-12, Nr. 4-115). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.269178>
35. Lietuvos vaikų ir jaunimo centras (2017). Neformaliojo švietimo patirčių įtaka asmens gerovei. Sutrumpinta tyrimo ataskaita.
36. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (2018). Projekto „Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtra“ veiklų suvestinė.
37. Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2020). Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2020 m. finansavimas.
38. Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2019). Švietimo būklės apžvalga.
39. Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2012). Neformaliojo ugdymo aktualijos.
40. Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2021). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimas-neformalusis>
41. Lubicz-Nawrocka, T. (2017). Co-Creation of the Curriculum: Challenging the Status Quo to Embed Partnership. *The Journal of Educational Innovation, Partnership and Change*. 3(2).
42. Lubicz-Nawrocka, T., Simoni, H. (2018). Co-researching co-creation of the curriculum: Reflections 158 on arts-based methods in education and connections to health care co-production. *International Journal for Students as Partners*. 2(2).
43. Marquis E, Black C, Healey M. (2017). Responding to the challenges of student-staff partnership: the reflections of participants at an international summer institute. *Teach High Educ*. 22(6):720–735.
44. Martens SE, Meeuwissen SNE, Dolmans D, Bovill C, Konings KD. (2019). Student participation in the design of learning and teaching: Disentangling the terminology and approaches. *Med Teach*. 41(10):1203–1205.

45. Matthews KE, Dwyer A, Hine L, Turner J. (2018). Conceptions of students as partners. *High Educ.* 76(6):957–971.
46. „Macmillan“ internetinis žodynas. Prieiga per internetą: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/co-creation>
47. Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (2017). Metodinės rekomendacijos planuojant ir organizuojant mokyklos įsivertinimą.
48. Navarro-García, A., Peris-Ortiz, M., Rueda-Armengot, C. (2015). Value co-creation, collaborative learning and competences in higher education. In M. Peris-Ortiz & J. M. Merigó Lindahl (Eds.), *Sustainable learning in higher education, innovation, technology, and knowledge management* (pp. 37–45).
49. Payne, A. F., Storbacka, K., Frow, P. (2008). Managing the co-creation of value. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 36(1), 83–96.
50. Prahalad, C. K., Ramaswamy, V. (2004). Co-creation experiences: The next practice in value creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), 5–14.
51. Ramirez, R. (1999). Value co-production: Intellectual origins and implications for practice and research. *Strategic Management Journal*, 20, 49–65.
52. Ranjan, K. R., Read, S. (2016). Value co-creation: Concept and measurement. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 44(3), 290–315.
53. Shah, M., Richardson, J. T. (2016). Is the enhancement of student experience a strategic priority in Australian universities? *Higher Education Research & Development*, 35(2), 352–364
54. Seale, J. (2009). Doing student voice work in higher education: an exploration of the value of participatory methods. *Br Edu Res J.* 36(6):995–1015.
55. Seale J, Gibson S, Haynes J, Potter A. (2015). Power and resistance: reflections on the rhetoric and reality of using participatory methods to promote student voice and engagement in higher education. *J Furth High Educ.* 39(4):534–552.
56. Spohrer, J., Maglio, P. P. (2008). The emergence of service science: Toward systematic service innovations to accelerate co-creation of value. *Production and Operations Management*, 17(3), 238–246.
57. Žemaitaitytė, I. (2006). Jaunimo nusikalstamumo prevencija: neformaliojo ugdymo aspektas. *Socialinis darbas*, 2006, Nr. 5(2).

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Anketa mokiniams

Mieli moksleiviai,

dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Šio tyrimo tikslas – sužinoti jūsų nuomonę apie tai, kaip jums pavyksta įsitraukti į neformaliojo ugdymo veiklą, ko dar reikėtų, kad į būrelių veiklą įsitrauktumėte aktyviau. Anketa yra anoniminė, nei jūsų vardo, nei pavardės niekur nurodyti nereikės. Duomenys bus analizuojami tik apibendrintai.

1. Jūsų amžius:

7- 10 m;

11-14 m;

2. Jūsų lytis:

Berniukas;

Mergaitė.

3. Kaip dažnai dalyvaujate neformaliojo ugdymo užsiėmimuose (gali būti mokykloje, mieste)?

Vieną kartą per savaitę;

Du kartus per savaitę;

Daugiau nei du kartus per savaitę.

4. Kiek būrelių lankote šiuo metu?

1

Kelis.

5. Jei pažymėjote, kad lankote kelis būrelius, prašau Jūsų pasirinkti VIENĄ konkretų būrelį, apie kurį prašysiu galvoti toliau pildant anketą. Jei lankote vieną, pažymėkite, koks tai būrelis.

Sporto;

Muzikos;

Dailės;

Šokių;

Kalbų;

Pilietiškumo;

Techninės kūrybos;

Informacinių technologijų;

Kita.....

6. Ar šio būrelio metu jaučiatės įsitraukęs į veiklas? Pažymėkite tinkamą atsakymo variantą

Visiškai neįsitraukęs (1)	Neįsitraukęs (2)	Nei įsitraukęs, nei neįsitraukęs (3)	Įsitraukęs (4)	Labai įsitraukęs (5)
---------------------------	------------------	--------------------------------------	----------------	----------------------

7. Įvertinkite šiuos teiginius, susijusius su Jūsų lankomu būreliu. Pažymėkite tinkamą atsakymo variantą.

	Visiškai nesutinku (1)	Nesutinku (2)	Sunku pasakyti (3)	Sutinku (4)	Visiškai sutinku (5)
Dalyvauju tvarkos ir taisyklių kūrime					
Patariu dėl renginių (konkursų, švenčių ir pan.)					
Patariu dėl užsiėmimų tvarkaraščio					
Dalinuosi savo idėjomis dėl to, ką galėtume veikti					
Dalinuosi savo idėjomis dėl užsiėmimų laiko, vietos					
Teikiu pasiūlymus dėl užsiėmimų tobulinimo					
Skatinu kitus mokinius prisijungti prie bendros veiklos					
Atsinešu savo priemonių					

8. Nurodykite, kas Jums trukdo aktyviau įsitraukti į būrelių veiklą. Pažymėkite tinkamą atsakymo variantą.

	Visiškai nesutinku (1)	Nesutinku (2)	Sunku pasakyti (3)	Sutinku (4)	Visiškai sutinku (5)
Nepakanka informacijos, ką galėčiau padaryti					
Trūksta laiko					
Trūksta lėšų					
Sudėtingas susisiekimasis					
Kiti mokiniai „užbėga už akių“					
Niekas neprašo					
Draugai nelanko būrelio					

9. Kiek Jums svarbu, kad už aktyvų įsitraukimą būtumėte paskatintas šiomis priemonėmis?

	Visiškai nesvarbu (1)	Nesvarbu (2)	Sunku pasakyti (3)	Svarbu (4)	Labai svarbu (5)
Padėkos raštas					
Asmeninė padėka					
Dovanos					
Bendraamžių įvertinimas					
Mokytojų įvertinimas					

10. Kokią naudą gaunate, aktyviai įsitraukę į būrelio veiklą? Pažymėkite tinkamą atsakymo variantą.

	Visiškai nesutinku (1)	Nesutinku (2)	Sunku pasakyti (3)	Sutinku (4)	Visiškai sutinku (5)
Saviraiška					
Teigiamos emocijos					
Geresni santykiai su mokytojais					
Geresni santykiai su kitais būrelį lankančiais mokiniais					
Didesnė motyvacija					
Didesnis pasitikėjimas					
Galia kontroliuoti					

Dėkoju už atsakymus.

Priedas Nr. 2

Ekspertas 1

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Moksleiviai patys siūlo temas, veiklas, idėjas jų išpildymui būreliuose. Jei veiklos aktualios jiems, tuomet jie labiau įsitraukia į jas, suburdami aplink save bendraminčių grupę. Neformalus ugdymas paremtas bendradarbiavimu – čia neturėtų būti ryškių ribų tarp mokytojo ir mokinio. Abu jie yra kūrėjai.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Moksleiviai, kurie aktyviai įsitraukia į veiklas, jaučiasi laimingi, išgirsti, pasikrovę naujomis žiniomis, realizavę save, patyrę komandinės veiklos džiaugsmą, „ištiesę pagalbos ranką“. Mano turima patirtis rodo, kad mokiniai nori demonstruoti savo gabumus, nori, kad juos matytų bendraamžiai. Vaikams patinka būti kažkokio didesnio veiksmo dalimi, dalyviais.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Mokytojai – asmenybės (savo veiklos/srities asai), kurie patys „dega“ tuo, ką daro; moksleivių aktyvumas/žingeidumas; gera emocinė atmosfera būrelyje; netradicinė, jauki, saugi būrelio patalpa/aplinka; varžybų, parodų organizavimas/dalyvavimas jose. Jiems patinka kai į kūrybines užduotis įtraukiama jiems patinkanti muzika, apranga, jiems aktualios temos.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Mokytojas, kuris dirba tik „iš reikalo“; moksleivių abejingumas (būna, kad vaikas būrelį lanko tik todėl, kad to nori tėvai: dėl kadaise neišsipildžiusios tėvų svajonės, dėl „šventos ramybės“ kol tėvai darbe); nesaugi/nejauki būrelio aplinka; prasta emocinė atmosfera būrelio kolektyve, per ilgai trunkantis procesas, nereguliarūs užsiėmimai, neapčiuopiamas rezultatas.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Žodiniai „užnorinimai“; pagyrimai (bendraamžių ir mokytojų); mokytojo „įsitraukimas“; komandos subūrimas; dalyvavimas renginyje ta tema; pažintinės-pramoginės išvykos; parodų, varžybų

organizavimas/dalyvavimas jose; veiklos viešinimas socialiniuose tinkluose, spaudoje; dovanėlės, padėkos. Trūksta priemonių rezultatui pasiekti, pagalbos atliekant papildomus darbus, pagalbos vykstant į pasirodymus, tėvų padėkų ir pasitenkinimo. Nuolat jaučiame, kad tėvai yra abejingi vykdomai veiklai.

Dėkoju už atsakymus.

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Mažeikių choreografijos mokykla skaičiuoja 39 metus. Turime savo tradicijas, istoriją, koncertuojame, keliaujame. Vaikai vystosi visapusiškai: šoka įvairių žanrų šokius (klasikinį, lietuvių liaudies, pasaulio tautų, modernų, pramoginį, folklorinį, istorinį. Šiomet atsirado baletų studija); groja įvairiais instrumentais (pianinu, akordeonu, smuiku, fleita bei birbyne), mokosi vaidybos pagrindų, šoka mokyklos studijose – liaudiškų šokių studijoje „KAUŠKUTIS“ bei modernaus šokio – „NIUANSAS“. Norą šokti ir siekti puikių rezultatų skatiname organizuodami šventes, koncertus, dalyvaudami įvairiuose respublikiniuose bei užsienio konkursuose, festivaliuose, miesto, rajoninėse šventėse, Lietuvos, moksleivių dainų šventėse. Kas keli metai įvedama vis nauja disciplina, atsiranda nauji mokytojai. 2021 m. rugpjūčio pabaigoje mokyklos direktorės Jolantos Tendienės iniciatyva mokykla organizavo vaikų ir jaunimo vasaros stovyklą „Šok į debesį“. Renavo dvaro apsupty vaikai pramogavo, žaidė, šoko, dainavo, koncertavo, mokiniams prarastos Renavo dvaro edukacijos.

Šokių studijoje „KAUŠKUTIS“ kartu su savo atžalomis šoka mokinių mamos.

Stengiamės, kad po mūsų mokyklos stogu vaikai augtu laimingi, aktyvūs, kultūringi.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Šių dienų vaikai yra laisvi, nevaržomi, tad drąsiai reiškia savo nuomonę. Vaikai prašo šokti jiems patinkančius šokius, grojimo pamokose siūlo jiems įdomius muzikinius kūrinius, modernaus šokio pamokose mokiniams suteikiama laisvė improvizuoti, kurti solinius ir grupinius šokius. Stebėdami šokančius kolektyvus šokėjai drąsiai reiškia turimą nuomonę.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Manome, kad aktyviai koncertuojantys vaikai jaučiasi pakylėti, svarbūs, reikalingi, laimingi. Pvz., tapę konkurso laureatais, nuoširdžiai džiaugiasi pasiektais rezultatais, sveikina mokytojus, vieni kitus. Sunkus repetitijų darbas nuplaunamas triumfo džiaugsmu.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Pagalbos sulaukia iš tėvelių, žinoma, iš mokytojų. Siekti geriausių rezultatų padeda jų pačių užsispyrimas, nuoseklumas, kolektyvo patirtis ir tradicijos.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Gali trukdyti liga ir ilgas nelankymas, kai vaikas praleidžia pamokas, repeticijas ir atsilieka nuo kitų bendraamžių; negatyvus vaiko aplinkos požiūris į jo užsiėmimą arba mokytojus; kai jam pačiam nesiseka arba pasirinktas netinkantis jam užsiėmimas. Karantinas ir nuotolinis mokymas padarė didžiulę žalą. Suprastėjo vaikų šokio technika, labai sunku juos išjudinti po pusantrų metų sąstingio, dalis mokinių visai negrįžo į šokių klases.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Geras žodis, skirtas vaikui, pagyra, kolektyvo populiarumas, teigiamos informacijos skelbimas socialiniuose tinkluose, televizijoje skatina vaiką džiaugtis savo užsiėmimu. Koncertai, konkursai, išvykos, komandinis darbas – konkretaus tikslo siekimas, pergalės, laimėjimų troškimas. Manome, kad tai varomoji jėga, skatinanti veikti :) Pagalbininkai – šeima, mokytojai, draugai.

Dėkoju už atsakymus.

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Jums atsakinėja Mažeikių Muzikos mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui.

Sudėtinga šių dienų mokinukus motyvuoti pasirinkti Muzikos mokyklos specialybes, jeigu aplinkoje nėra muzikuojančių šeimų narių. Dažnai praktikuojame atvirų durų dienas, kai vaikai su tėvais gali paliesti įvairius instrumentus, išbandyti savo gebėjimus scenoje, žiūrovo kėdėje.

Sudėtingiausia situacija yra su mokytojais, nes jie pavargę nuo tėvų kišimosi į ugdymą. Jų nemotyvuoja nei pinigai ir jų vis labiau trūksta.

Dar labai sudėtinga su priemonių atnaujinimu ir priežiūra, nes įstaigos galimybės ribotos atnaujinimui.

- Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

- Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Mokiniai tampa koncertų programų kūrėjais, organizuoja teminius vakarus ir šventes. Padeda mokytojams suprasti šių dienų vaikų poreikius. Ypač tai nutinka tada, kai televizijoje vyksta muzikiniai projektai ir tampa madinga kartoti laimėtojus, pvz: the roop...ar kt.

- Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Padeda mokytojai kūrėjai, entuziastai, kurie tampa draugais ir patarėjais. Pvz: sukuria scenarijų kartu artėjančiai šventei, patys parenka dialogus ir pritaiko draugams.

Norint būti šiuolaikiška mokykla, tenka netgi instrumentus keisti, pvz: fortepijonas į sintezatorių, gitarą į okulelę... Taip mokiniai atranda savo gebėjimus ir tampa imlesni pasirinkimui.

- Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Dažnai tėvai nori, kad jų vaikas dalyvautų nefor. ugdymo veiklose, tačiau tai tik tėvų noras. Pritrūksta susikaupimo, atsakomybės ir darbo, kad būtų geri rezultatai. Ypač tai nutinka ankstyvojoje paauglystėje, 5-7 kl..

- Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Labai dažnai praktikuojame muzikos mokymąsi per šiuolaikinius kūrinius, pasirenkant kartu su mokytoju. Veiklos tampa įdomios ir patrauklios ir įgyjamas baigimo diplomas, kuris padeda siekti aukštesnių rezultatų. Mokiniams labai patinka atlikti kūrinius koncerte ir scenoje kartu su mokytoju, kuris yra autoritetas. Labai mėgsta netradicines popietes, pasirodymus netracinėse vietose, pvz: parke, vaikų aikštelėse, miesto šventėse ir kt. O ypač mokiniams

patinka dalyvauti dainų šventėse, sąskrydžiuose, stovyklose, renginiuose „Naktis mokykloje“, mini konkursai „Linksmieji pirštukai“, teminiai vakarai su gimnazijų atstovais.

Dėkoju už atsakymus.

Ekspertas 4

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Na manau, kad ne visur ta bendrakūra galėtų būti taikoma. Jei neformalaus ugdymo procesas yra susijęs su tam tikrų fizinių rezultatų siekiamybe – ten turi daryti – tai kas būtina. Kaip pavyzdį galiu paminėti choreografijos mokyklą. Privalai išmokti tam tikrus derinius, judesius – tu negali fantazuoti kaip išsisukti, kažko nedaryti – nepasieksi rezultato. Galbūt šioje srityje galėtų būti kitoks bendravimas, galbūt į mokymo procesą įtraukti, kas vaikui patinka.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Manau, kad įsitraukia savo pastebėjimais, pasiūlymais dėl bendrų taisyklių ir pan. Pavyzdžiui choreografijos mokykloje (konkrečiai Kauškučio kolektyvas) į koncertines programas įtraukiama ir šių laikų choreografija, popso muzika, kas vaikams aktualu. Organizuojamos kelionės, išvykimai į užsienius, stovyklos. Nors vėlgi iš kurios pusės pažiūrėsi. Adaptuojama prie vaikų šių dienų poreikių, tačiau pats procesas yra griežtas.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Nuotaikų būna visokių: dažnai kraštutiniai – eisiu, nebeisiu. Kitas pavyzdys – kol mokykloje buvo viena mokytoja, dukra su didžiausiu malonumu dalyvavo Erasmus programoje. Jai išėjus iš mokyklos – dukra pasitraukė iš Erasmus. Manau, kad daug kas priklauso nuo mokytojo kompetencijos, komunikabilumo, sugebėjimo rasti bendrą kalbą su mokiniu.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Nepasakysiu konkrečių pavyzdžių, bet privesčiau prie to, kad jei mokytojas atkreipia nuomonę, prašo mokinių išsakyti savo pageidavimus, jei yra atvira diskusija, be jokio konkretaus „nusistatymo“, jei yra leidžiama klysti ir pačiam suprasti kas gerai, kas blogai.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Pavyzdys anksčiau išsakytas. Procese mokinys dalyvavo, kol dalyvavo ir mokytojas.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Svarbu išgirsti vaiką, išklaudyti. Nesmerkti, neteisti. Mokėti priimti kritiką iš vaikų. Jų mintys yra unikalios.

Dėkoju už atsakymus.

Ekspertas 5

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Esu teatro vadovė. Dirbu daugiau nei 10 metų. Kasmet renkantis scenarijų metams aptariu autoriaus asmenybę, tekstą su mokiniais: identifikuojau veikėjų charakterius, scenografiją, muzikinius kūrinius. Galima numatyti net įstaigas, kurias aplankysime su spektakliu.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Labai patogu kartu aptarti ateinančių metų planus neformaliai, žaidžiant žaidimus, skaitant ištraukas, kuriant istorijų pabaigas, kai atsiskleidžia mokinio gyvenimiška patirtis ir žinios. Patogu pateikti „nepatogias“ situacijas, išprovokuojant situacijas kur atsiskleidžia patirtis ir gebėjimas rasti sprendimo būdus.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Labai mėgstu burtų keliu priskirti vaidmenis, kai atsiskleidžia netikėti gebėjimai ir mokinių saviraiška. Ypač smagu kartu kurti metų įvaizdį, dekoracijas ir patiems išsirinkti muzikinius kūrinius.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Dažniausiai padeda noras būti pastebėtiems bendraamžių ir kitų pedagogų. Nutinka taip, kad tie mokiniai ne visada puikiai mokosi, o neformaliojo ugdymo metu gali atskleisti kitus gebėjimus ir galimybes, tapti pripažintais, pajauti vidinį pasitenkinimą. Šiuos mokinius priskiria kaip pagalbą tiems, kurie klasėje yra ignoruojami ir nepastebimi.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Dažniausiai trukdo trumpalaikio tikslo siekimas, pavargsta būti nuolatiniame kartojimo procese arba „perdega“.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro?

Mūsų paruošti spektakliai sulaukia daug dėmesio, tad mokiniai džiaugiasi, kai žiūrovai ploja dėkoja, dovanoja saldumynų ir kviečia atvykti su nauju pastatymu. Tad gavę dovanų kartu gurkšnojame arbatą, dalijamės išpūdžiais, darome fotosesijas ir rašome prisiminimų metrašį.

Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Manau, kad puikiai gali pagalbą suteikti mokinių tėvai. Jie dažnai apsilanko repeticijose, stebi įvairias situacijas, padeda nuvykti į įstaigas, „serga“ užkulisiuose ir dalija patarimus.

Dékoju už atsakymus.

Ekspertas 6

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Trenere dirbu septintus metus. Esu iš tų trenerių, kurie auga ir tobulėja kasdien. Domiuosi naujovėmis ir manau, jog privalu analizuoti bei gebėti taikyti tą metodą, kuris tinka individualiai vaikui. Tokia veikla užsiimantis asmuo privalo gebėti būti lankstus, savikritiškas ir daryti išvadas. Asmuo turintis šiuos dalykus gebės įtraukti vaiką į savo veiklą.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Šiuo metu, vaikų žinios ir patirtys yra labai minimalios. Dažniausiai vaikas įsitraukia, kai pratimai pateikiami žaidimų formą (individualiai mano sporto šakoje).

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Vaikai tampa labiau savimi pasitikintys, atsakingesni, disciplinuoti, geba dažniau valdyti savo emocijas, tinkamai nukreipti susikaupusią energiją.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Trenneris, kuris geba būti pavyzdys ir autoritetas. Toks asmuo nuolat auga ir tobulėja savo srityje.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Šiuo metu pasaulinė pandemija.

Aš, asmeniškai daug komunikuoju su savo grupės vaikais, nes manau, jog šiuo būdu sukuriame teigiamą tarpusavio ryšį. Esant tarpusavio ryšiui, vaikas gali jausti trenerio paramą, todėl skatinant grupės kūrybingumą (NF ugdyme), pasiūlau parodyti savo norimą pratimą ar žaidimą, kurį su grupe modifikuojame ir taikome treniruočių metu. Kartais po treniruočių su grupe diskutuojame, ką jie šiandien atliko gerai, blogai ir ko jiems patiems reikėtų. Dažniausiai atsakymas būna, jog jiems sunku sutelkti dėmesį, nes užduodama daug namų darbų mokykloje.

Vaikai taip pat, aktyviau įsitrauktų, jei fizinio aktyvumo pamokose dažniau būtų taikomi tam tikrų sporto šakų pratimai, o ne nuobodūs, seni.

Dėkoju už atsakymus.

Ekspertas 7

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – sukurti neformaliojo ugdymo bendrakūros modelį, kuriame siekiama parodyti trikdžius ir galimybes, įtraukimo proceso elementus, dalyvius, bendrakūros skatinimo priemones.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Bendrakūra – tai naujas požiūris į paslaugų teikėjo ir gavėjo santykius. Bendrakūroje įvardinami dviejų šalių ryšiai, veikla, pastangos kuriant individualią, grupinę ar kolektyvinę vertę, gaunant abipusę naudą. Neformaliojo ugdymo įstaigoje mokinių įtraukimas į bendrakūrą nėra apibrėžtas jokiais dokumentais, nėra numatyta konkrečių priemonių, kaip taikyti bendrakūrą ugdymo procese, kaip sudaryti palankias sąlygas, kaip skatinti. Bendrakūra yra suprantama kaip mokinio bendradarbiavimas su grupės treneriu, planuojant veiklas, dalyvaujant varžybose, siekiant užsibrėžto individualaus ar komandos rezultato.

Bendrojo ugdymo įstaigose bendrakūra siejama su mokinių dalyvavimu savivaldos veikloje. Sporto mokykloje mokinių savivalda neveikia. Tai galima paaiškinti tuo, kad mokiniai lanko neformalaus ugdymo įstaigas su konkrečiu tikslu, laikas ribotas, treneriai neturi patirties, žinių, kaip įtraukti savo ugdytinius į bendrakūrą, nėra pavyzdžių, patikrintų modelių, įrodančių proceso veiksmingumą. Bendrakūra siejama su tėvų įsitraukimu, nes jie sudaro sutartis su mokykla, yra finansiškai atsakingi, bendradarbiauja, prisideda prie aplinkų kūrimo, teikia pagalbą organizuojant komandų išvežimą į tarptautines varžybas.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Sporto mokykloje bendrakūros požymių yra:

- 1) ugdytiniai įsitraukia į ugdymo proceso planavimą kuriant ir įgyvendinant veiklų turinį treniruočių metu;
- 2) ugdytiniai dalyvauja mokyklos, grupės mikroklimato kūrime (bendros taisyklės, susitarimai, skatinimas)
- 3) siekdami rezultato ar jį pasiekę kuria individualią, grupinę bei kolektyvinę vertę;
- 4) pasirinkdami vienokią ar kitokią sporto šaką, prisideda prie abipusės naudos gavimo;
- 5) lankydami užsiėmimus tampa vertintojais.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Mokykla nėra atlikusi tyrimų, kaip jaučiasi mokiniai, kurie įsitraukia į savo ugdymosi patirtis. Galima tik padaryti tam tikras išvagas po pokalbių su treneriais, pačiais mokiniais, po užsiėmimų stebėjimo. Lankydami užsiėmimus, mokiniai (gal to net ir nesuvokdami) lavina asmenines ir socialines

kompetencijas, vertybes ir įgūdžius; investuoja į save, save realizuoja, mokosi iš savo patyrimų, išsilaisvina iš savęs apribojimų; mokosi dirbti komandoje, prisiimti atsakomybę, komunikuoti, bendradarbiauti, įveikti baimes, reikšti emocijas; ugdomi lyderystės savybes; laužo stereotipus.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Saugi erdvė pajusti ir išbandyti savo realias galimybes.

Išlaisvėjimas iš vidinių apribojimų – vadovavimasis asmenine patirtimi. (rėmimasis tėvų, autoritetų, tradicijų suformuotomis vertybėmis)

Sąmoningas apsisprendimas dėl savo norų, tikslų.

Savo galimybių realizavimas derinant asmeninius ir bendruomeninius tikslus.

Autoritetai.

Šeima.

Mada.

Motyvacijos.

Veiklų pasirinkimas ir prieinamumas.

Dalyvavimas įvairaus lygio turnyruose.

Rezultatai.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Daugelis tėvų vis dar nesuvokia neformalaus ugdymo svarbos jų vaikų gyvenime.

Pagal rajono moksleivių skaičių per mažas sporto šakų skaičius.

Sporto šakų įvairovė.

Nepalankus treniruočių laikas.

Mokinių motyvacijos, aktyvumo, pasitikėjimo savo jėgomis, atsakomybės stoka.

IT įtaka.

Įgytos kompetencijos nėra pripažįstamos.

Neaiški švietimo politika neformalaus ugdymo klausimais, labai blogai išvystyta komunikacija tarp institucijų.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Pasveikinimai viešų renginių metu.

Padėkos raštai.

Sklaida.

Dovanos.

Dešimtuko (mokyklos, rajono) rinkimai.

Atstovavimas rajono ar šalies komandoms.

Išvykos ir dalyvavimas tarptautiniuose turnyruose.

Asmeninė padėka.

Lengvatų suteikimas.

Tėvų įtraukimas ir skatinimas.

Dėkoju už atsakymus.

Ekspertas 8

Dėkoju, kad sutikote dalyvauti tyrime. Nehierarchiniai santykiai ir partnerystė rodo, kad galios paskirstymas švietimo srityje pasikeitė. Besimokantieji mokyklose, universitetuose ir net darželiuose laikomi lygiaverčiais partneriais ir turi galimybę įvairiais būdais, priemonėmis ir ištekliais prisidėti, įsitraukti ir būti aktyviais savo mokymosi patirties bendrakūrėjais. Bendrakūra ir aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas, kuriant ir plėtojant neformalųjį ugdymą, sulaukia vis didesnio dėmesio ir švietimo praktikoje.

Šio tyrimo tikslas – nustatyti bendrakūros proceso būdus, priemones, naudas ir trukdžius Mažeikių miesto neformaliojo ugdymo organizacijų bendrakūros procesuose.

Papasakokite, prašau, apie savo asmeninę ir savo organizacijos patirtį, įtraukiant vaikus į bendrakūrą neformalaus ugdymosi patirčių kūrimą.

Aš esu Mažeikių rajono švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė, kurioje dirbu rajono neformalųjį ugdymą. Neformaliojo ugdymo pedagogai yra profesionalai, pasižymi išskirtinėmis savybėmis, patys mėgaujasi savo darbu ir ugdytinių pasiekimais. Mažeikių rajone sudėtingiausia yra su mokiniais, kurių amžius nuo 16 iki 18 metų, dėl jų užimtumo kyla daug klausimų. 8-14 m. vaikai lanko ne po vieną, o netgi iki 3-ų būrelių. Tačiau problemos kyla dėl pedagogų, nes atlygimai nėra patrauklūs, sudėtinga surinkti reikiamą vaikų skaičių vykdyti veiklai ir rasti patalpas, kurios būtų patogios ir saugios veikloms. Pastebimos tendencijos, kad mokamą užsiėmimą renkasi nei valstybės finansuojamą.

Kaip mokiniai dabar įsitraukia („atsineša“ savo žinias, patirtį ir kitus apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius)? Kokiais būdais įsitraukia? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Dažniausiai tėvų pasirinkimu ar bendrojo ugdymo pedagogų paskatinti, tėvai atveda savo vaiką į neformaliojo ugdymo įstaigą. Jie pasižymi tam tikru pomėgiu ar išskirtinėmis savybėmis, kurios, anot tėvų tinka vienokiai ar kitokiai veiklai. Pavyzdžiui, lankstumas, grakštumas- šokiams; šoklumas, greitumas, energija-sportui, noras piešti- dailei ir t.t.

Kaip jaučiasi vaikai, kurie aktyviai įsitraukia į savo ugdymosi patirtis? Kokias naudas patiria, ką gauna? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Dažnai nutinka taip, kad bendrajame ugdyme vaikas tik mokosi, bijo išsiskirti iš bendraamžių, o neformaliojo ugdymo srityse realizuoja savo svajones, plėtoja ir atskleidžia savo galimybes. Pvz: sporto mokyklos treneris geba išugdyti sportininką, kuris tampa žinomas pasaulyje. Su juo dirbdamas individualiai puikiai pastebi vaiko ūgtį, dažnai tampa jo įkvėpėju. Auga vaiko motyvacija.

Kas padeda mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Pagyrimai, pasiekimai bendraamžių tarpe, mokytojų asmenybės ir jų sėkmės istorijos, publikacijos žiniasklaidoje ir soc. tinkluose, interviu.

Kas trukdo mokiniams dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Pateikite konkrečių pavyzdžių.

Pastebima, kad vaikai nesusikaupia, nenori pabaigti užduoties, trūksta motyvacijos, disciplinos, keičiasi tėvų ir visuomenės vertybės. Kartais netgi per didelis spaudimas siekti maksimalaus rezultato ir galimybės rinktis. Kaimo vietovėse pastebima, kad vaikams nėra galimybių dalyvauti mieste organizuojamose veiklose, nes nevažiuoja autobusai.

Kaip mokiniai skatinami dalyvauti neformalaus ugdymosi patirčių kūrime? Kokiomis priemonėmis, būdais? Kas tą daro? Kieno pagalbos reikėtų, kad mokiniai galėtų aktyviau įsitraukti? Kokios pagalbos, priemonių reikėtų? Kas ir ką turėtų daryti kitaip, kad vaikai aktyviau įsitrauktų?

Labiausiai trūksta komunikacijos tarp institucijų: tarp bendrojo ugdymo mokyklų ir neformaliojo ugd. įstaigų. Jeigu vyktų dažnesni užsiėmimų pristatymai, tėvų įsitraukimas ir mažiau konkurencijos. Labai svarbu motyvuoti pedagogus, tada kursis tvirtas ryšys tarp jo ir mokinio. Mažeikių rajone, kelios neformaliojo ugdymo įstaigos praktikoja priimdamos dviejų metų vaikus, kuriuos priima kartu su tėvais ir auginasi kaip potencialą ateičiai.

Dėkoju už atsakymus.